

การกลับชาติมาเกิดในพุทธศาสนาในกิจกรรมวัชรยานแบบชีเบต

วัชรคราว อมิทาภพ

คำสอนเรื่องการกลับชาติมาเกิดในพระพุทธศาสนาในกิจกรรมวัชรยานแบบชีเบตนี้ เกิดจากอุดมคติของพระโพธิสัตว์ที่ต้องการช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ แต่การจะทำดังนี้ได้พระโพธิสัตว์เองต้องเข้าถึงความหลุดพ้นเสียก่อนจึงจะมีพลานุภาพเต็มที่ในการช่วยเหลือสรรพสัตว์ โดยอุดมคติของการช่วยเหลือนี้ไม่ใช่เพียงให้หลุดพ้นจากความทุกข์ในสัมสารา หรือสังสารวัฏหรือวัฏสงสาร เพียงอย่างเดียวแต่รวมถึงการให้ความสัมภានยแก่เขาด้วย และนอกจากช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์แล้ว การกลับชาติมาเกิดเป็นวิธีชั่งคง มั่นพระธรรมคำสั่งสอนได้ดีที่สุด ทำให้เป็นที่แนใจได้ว่าคำสอนที่พระพุทธเจ้าอันตรัสมามาดีแล้วนั้นไม่ถูกเข้าใจคลาดเคลื่อน และด้วยการปฏิบัติอัน

เข้าถึงแก่นธรรมจึงทำให้คำสอนนั้นยังคงสดใหม่ คำสอนนั้นยังคงความมีชีวิตชีวา และทำให้คำสอนนั้นคือการแสดงออกมากของชีวิต หรือกิจกรรมของชีวิตคือการแสดงออกมากชี้คำสอน อันกล่าวได้ว่าคำสอนคือชีวิตและชีวิตคือคำสอน จึงไม่แปลกดีที่ผู้มีอาการเข่นนี้จะมีคนเรียกว่าพระพุทธเจ้าหรือพระอริยะที่ยังมีชีวิตหรือพระพุทธเจ้าในยุคของเรา ดังที่มีการเรียกกันในทิเบต เช่น องค์ปัทมสัมภava หรือแม้แต่คุรุตามะที่อภิเบกหรือถ่ายทอดพรหรือคำสอนจากพระพุทธเจ้านั้นแก่คิมย์ เป็นต้น การจะเข้าถึงพุทธภาวะหรือความหลุดพ้นเช่นนี้ได้จำเป็นต้องได้รับการถ่ายทอดคำสอนสืบมาไม่ขาดสายจากปัจฉนคุรุหรือพระปัจฉนพุทธเจ้า ซึ่งในทางประวัติ-

ศาสตร์หากจะตัดมากล่าวหรือกล่าวในแบบของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ผู้ที่เป็นต้นเค้าก็คือพระภากยมุนีพุทธเจ้า แล้วจึงสืบสายมาเป็นรุ่นๆ จนถึงปัจจุบัน

เนื่องจากพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นนิกายไหน แม้จะกล่าวว่ามีเทพไกเทวดาหรือพระอินทร์ พระพระมหาธรรมราช และสวรรค์ขั้นต่างๆ แต่เทพไกเทวดานั้นเป็นเพียงสัตว์ในภพภูมิหนึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับการสร้างโลก ทำลายโลก สั่งให้ครaty สั่งให้ครมีความสุข ขึ้นสวรรค์หรือตกนรก อย่างที่เข้าใจกันในคติเทวนิยมทั่วไป และในวัชร yan ก็ไม่มีพระวิศวนุ พระศิวะ พระพิมเนศ พระอิศวร เป็นต้นตามแบบพราหมณ์-ขินดูมาเป็นส่วน มาก บูชา และไม่มีข้อเหล่านี้ในวรรณคดีพุทธศาสนา nikayawachrayan มีแต่รายชื่อของเทพไกโพธิสัตว์ โดยเฉพาะเทพไกโพธิสัตว์ทั้งสามซึ่งเป็นองค์คุณแห่งพระพุทธ พระธรรม พระสงค์ หรือสัมพันธ์กับธรรมชาติในด้านที่ บริสุทธิ์ของชีวิต เพราวัชร yan ไม่มีคำสอนให้ยึดอัตตา มีแต่ให้ละอัตตา มีแต่อนัตตา ศูนย์ตัว และอื่นๆ อันเป็นคำสอนทางพุทธศาสนาและก็ไม่มีสำนักหรือนิกายในทั่วโลกที่ให้คำสอนให้กับรุณ่าช่วยเหลือ เอื้อเพื่อเพื่อแผ่แพร่สรรพสัตว์ ซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดเรื่องเทพ เรื่องอัตตา ตามคติขินดูหรือพราหมณ์ และเราไม่ เคยได้ยินว่าพราหมณ์คนนั้นพราหมณ์นี้กลับชาติตามเกิดตามแบบขินดู มีแต่ว่าเทพของขินดูแบ่งภาคหรือ วัฒนธรรมเกิดแต่ก็ไม่ได้เกี่ยวขันใดกับการกลับชาติตามเกิดของพระคามะซึ่งเป็นมนุษย์ และก็ต่างจากการแบ่ง ภาคมาเกิดหรือการอวตารหรือที่วัชร yan ใช้คำนี้ก็คือการมีนิรมาณกายของพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ อย่างเช่นพระอมิตาภุทธเจ้า หรือพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตตว์วิหันดาศตวรรษ เพราะรายละเอียดต่างกัน จุดประสงค์ต่างกัน และเมื่อพุทธศาสนาโดยเฉพาะนิกายวัชร yan ยืนยันว่าไม่มีพระเจ้า นี้ยิ่งทำให้หันอกจาก ต่างกันมากแล้วยังเป็นไปไม่ได้ที่จะมาบันความคิดว่าเป็นอันเดียวกันอีก ถ้าทั้งแนวคิดเรื่องเทพเรื่องสวรรค์ใน พุทธศาสนา มีความอุดมสมบูรณ์เหลือล้นเกินกว่าจะไปยิ่งแนวคิดในรูปแบบนิกายวัชร yan แต่ในรูปแบบของเทวดาหรือเทพที่ นั้น มีแต่ในวัชร yan เท่านั้นที่อธิบายได้ละเอียดลึกซึ้ง ล้วนเปลือกนอกต่างๆ เช่นรูปร่างของเทวดาหรือเทพที่เรือ ชื่อเสียงเรียงนามของการปฏิบัติตั้งตระที่ดูผิวเผินว่าเหมือนกันและจากคำบอกรเล่าเก่าๆ ที่กล่าวว่ามาจากที่ เดียวกันหรือรับมาเพื่อเหตุผลทางการตลาดนั้น ๑) นากมุนมองแบบอนุรักษ์ในลักษณะที่ว่าในสายประเพณี แบบดั้งเดิมไม่มีเรื่องที่เกินเลยทางสามัญสำนึกเช่นนี้ และถ้ามีก็พยายามที่จะประนีประนอมกับวิทยาศาสตร์ (โดยเร็วพลัน ๒) แม้ในพุทธศาสนาจะมีกล่าวถึงสวรรค์และเทพไกเทวดาแต่ในบางกรณีจะปิดไปห่างๆ เพราะ กลัวว่าจะละลายหรือปะปนกับแนวคิดพราหมณ์-ขินดู ๓) ได้รับข้อมูลที่ผิวเผินและไม่ถูกต้องจากนักวิชาการทาง ตะวันตกซึ่งมีข่าวตะวันตกบางคนกลบอ้อมตัวมาศึกษาพุทธศาสนาแบบบีบีเดต (แม้แต่ในพม่าและกัมพูชาไม่ได้รู้ ไม่มีในประเทศไทย) เพื่อที่จะปฏิเสธความน่าเชื่อถือของพุทธศาสนาซึ่งที่นั้นๆ ที่อาเจาจะได้หรือไม่ได้ทั้น สนับสนุนการวิจัยนั้นเพื่อให้ภาพที่เป็นภูมิหลังทางวัฒนธรรมของเขาดำรงอยู่อย่างเป็นเดิศต่อไป และมี นักวิชาการตะวันตกบางท่านที่มีความไม่สอดคล้องต้องจวิตกับพุทธศาสนาแบบบีบีเดตซึ่งมีความไม่เห็นด้วยกับ

คำสอนบางอย่างแม้ว่าเพียงรู้แค่เล่า ๆ หรือรู้แค่ผิวเผินจึงเป็นอคติคือคำอธิบายเพราะชั้งขึ้น ทั้งหมดนี้จึงปรากฏมาเป็นภาษาไทยเล่มเล็ก ๆ เก่า ๆ ที่ไม่ค่อยมีหลักฐานอ้างอิง (๕) ที่ผ่านมาคนที่ศึกษาพระพุทธศาสนาแบบธิเบตศึกษาผ่านกลุ่มชาวตะวันตกที่กล่าวมานี้ และศึกษาผ่านทางพุทธศาสนาในภาษาไทยมายานในจีนหรือญี่ปุ่นเป็นหลักหรือบางครั้งอาจจะศึกษาผ่านแนวคิดทางอินดูแล้วก็โยงเข้าด้วยกันซึ่งบางครั้งข้อสรุปก็เกิดจากการบวกรวมระหว่างความเห็นส่วนตัวกับความเห็นของชาวตะวันตกที่ว่า นี่ ชิ่งเมื่อพิจารณาดูข้ออ้างอิงว่าการเหล่านี้จะเป็นแบบอยู่ในชีกโลกหนึ่งแล้วส่องกล้องส่องทางไกลดูแล้วก็เขียนผ่านกล้องนั้น นั่นคือส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาจากภายนอกที่มองเข้าไปภายในแต่ที่สำคัญคือมองเห็นแต่เปลี่ยนไม่ใช่การศึกษาจากภายในแล้วมองออกมายานออกอย่างแท้จริงนั้นทั้งในแบบประสังค์ของการศึกษาอันเป็นความสนใจคร่าวๆ ในทางธรรม ศึกษาจากเจ้าของภาษาและสายประเพณีด้วยสัมมาทิภูมิ จึงกล้ายเป็นว่าผู้อ่านได้รับข้อมูลที่ดีหรือได้รับบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าใจได้หรือได้ข้อมูลที่ผิดพลาด(แม้นักเขียนบางคนจะลงทุนไปศึกษาที่ธิเบต เนปาลหรือสิกขิมแต่ก็เป็นไปในแบบข้อต. หลายคน และเมื่อหนังสือของเขารอด้วยดัง อิทธิพลของหนังสือนั้นจึงส่งผลมาในทางความคิด) และเนื่องจากจุดประสังค์ของงานนี้ไม่ได้มีขึ้นเพื่อเปรียบเทียบตรงจุดนี้ เพียงแสดงแนวคิดกว้าง ๆ เท่านั้นจึงจะไม่ออกล่าวในรายละเอียดที่ลึกซึ้งไป ได้แต่หวังว่าในโอกาสหน้าจะได้กล่าวถึงให้กระจังต่อไป

ในรายละเอียดของคำสอนที่เป็นการปฏิบัติขั้นสูงสุดในวัชรยานนั้น การกลับมาเกิดอันเป็นการจะใจหรือมีเจตนาที่จะกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกแน่นที่จะหลุดพ้นเข้าสู่พุทธภูมิหรือเสวยสุขบนสรรค์นั้น ก็เนื่องด้วยอุดมการณ์หรืออุดมคติของพระโพธิสัตตว์ที่บุคคลสวดอธิษฐาน ทำการป่าวราณด้วยเจตนาอันแน่นแน่ และถือปฏิบัติเป็นศีลเป็นวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมาทั้งชีวิต ซึ่งนักปฏิบัติที่จะปฏิบัติได้จะต้องมีคุณสมบัติในขั้นสูง และการปฏิบัติในขั้นสูงนั้นก็คือ อนุตรโโยคตันตะหรืออนุตรโโยค มันตระ ซึ่งในขั้นตอนนี้ คัมภีร์กล่าวว่า เป็นเรื่องของการหยุดความตาย(Stopping Death) อันเป็นการหยุดความตายตามแบบปกติของบุคคลธรรมดากว่าไป(ซึ่งคนธรรมดาน่าจะหยุดหรือควบคุมหรือเอาชนะความตายได้) ด้วยอำนาจของความมั่นคงในสมាមิ ภารนาของนักปฏิบัติ นั่นคือการเปลี่ยนความตายของปุถุชนให้เป็นมรรคผลของการปฏิบัติ

ความตาย

ตามคำสอนของนิภัยวัชรยานที่กล่าวถึงเรื่องความตายของมนุษย์นั้น ได้กล่าวไว้ว่าความตายของมนุษย์ในโลกนี้เกิดขึ้นบนขั้นที่ ๕ อันเป็นส่วนประกอบของมนุษย์เรา อันได้แก่ รูป(Form) เวทนา(Feeling) สัญญา(Discrimination หรือ Perception) สัมภาร(Concept หรือ Compositional Factor) และวิญญาณ(Consciousness) ซึ่งสามารถแบ่งเป็นแบบรูปธรรม(Concrete) และแบบธรรม(Abstract) ได้ ๒ แบบ คือ รูปกับนาม หรือกายกับจิต (Body and Mind) คำว่า รูป ยังสามารถแบ่งได้อีกเป็น มหาภูรูป ๔ คือ ดิน(earth) น้ำ(water) ไฟ(fire) ลม

(wind) และมนุษย์ผู้เกิดในครรภ์แห่งโลกนี้ นอกจากมีส่วนประกอบของมหาภูตруป ๔ แล้ว ยังมีช่อง(channels) และหยด(drops) อีกด้วย^๘

คัมภีร์กล่าวว่าในครรภ์ตามที่เป็นมนุษย์ที่ได้เกิดการตรัสรู้ในชั้นชีวิต(ซึ่งถือว่าเป็นการตรัสรู้อย่างฉบับลับ)อันแสนสั้นของยุคเลื่อมนี้ โดยผ่านการปฏิบัติจากการเริ่มต้นของอนุตรโยคัมตระมรรค ก็ด้วยองค์ประกอบทั้งทกของการเป็นมนุษย์ที่เกิดในครรภ์นี้อย่างจำกัดเป็น^๙

สำหรับมหาภูตруป ๔ มีรายละเอียดคร่าวๆ ดังต่อไปนี้

ธาตุดิน(ปฐวีธาตุ—the earth element) หมายถึงธาตุที่เป็นของแข็งในร่างกาย

ธาตุน้ำ(อาปิธาตุ—the water element) หมายถึงส่วนที่เป็นของเหลวในร่างกาย

ธาตุไฟ(เต็ชชาตุ—the fire element) หมายถึงส่วนที่เป็นไออุ่นที่ค้ำจุนร่างกายไว

ธาตุลม(瓦โยชาตุ—the wind element) หมายถึงกระแสของอากาศ หรือพลังงานที่ทำหน้าที่ในร่างกาย เช่นการกลืน(swallowing) และใช้เป็นสิ่งค้ำจุนให้แก่วิญญาณ^{๑๐}

อันว่าธาตุลมทั้งหลายในภายนี้มีความสำคัญในการปฏิบัติอนุตรโยคตันตระของนิกายวัชรยาน ดังที่ ยอปกินส์กล่าวเอาไว้ว่า “ผ่านการปฏิบัติอนุตรโยคตันตระ(Highest Yoga Tantra) โยคีค้นหาสาเหตุของลมเหล่านี้ที่อยู่ในรูปทายานและละเอียดที่ถลายเข้าไปในลมค้ำจุนชีวิตที่ละเอียดมาก ๆ (the very subtle life-bearing wind) ณ หัวใจ”^{๑๑}

การปฏิบัติแบบนี้ตามคำอธิบายของยอปกินส์คือการปฏิบัติโยคะเลียนแบบการตายชั่วชั่นกับการทำสมาธิภานาอยู่บนช่องและศูนย์กลางของช่องทั้งหลายที่อยู่ภายในร่างกาย และตามธรรมชาติกล่าวว่า การปฏิบัตินี้ต่างจากตันตระทั่งสามและสูตรยาน(the Sutra Vehicle) เนื่องจากนักปฏิบัติผู้มีคุณสมบัติในชั้นสูงสามารถบรรลุพุทธภาวะได้ในชาติเดียว โดยความหมายที่ว่าได้ข้ามมรรคทั้ง ๔ ไปไม่ต้องปฏิบัติ คือ การสั่งสม(accumulation) การเตรียมการ(preparation) การเห็น(seeing) การทำสมาธิ(meditation) และการเป็นพระอเศษหรือการไม่ต้องเรียนอีกต่อไป(no more learning) ในชาติเดียวโดยไม่ต้องปฏิบัติสั่งสมนับกันบันกัลปไม้ถ้วนเหมือนระบบอื่นๆ เพราะในระบบอื่นๆ นั้นกว่าจะได้พลังบุญพลังกุศลพอที่จะเพิ่มพลังให้แก่วิญญาณ

^๘ Lati Rinbochay and Jeffrey Hopkins, *Death, Intermediate State and Rebirth in Tibetan Buddhism*, 3rd ed. (Ithaca: Snow Lion Publications, Inc., 1985), p.30.

^๙ Ibid.

^{๑๐} Ibid.

^{๑๑} Jeffrey Hopkins, Preface in Lati Rinbochay and Jeffrey Hopkins, *Death, Intermediate state and Rebirth in Tibetan Buddhism*, 3rd ed. (Ithaca: Snow Lion Publications, Inc.), p.14.

ปัญญา(the wisdom consciousness)เพื่อย Hayden รู้สึกนิยม และเขานำอุปสรรคเพื่อเข้าถึงสัพพัญญา(omniscience) นั้นต้องใช้เวลานานมาก ขณะที่การปฏิบัติอนุตรโยคัมตระอันเป็นการปฏิบัติชนิดพิเศษใช้การเพิ่มพลัง วิญญาณปัญญาโดยใช้ประโยชน์ของจิตละเอียดทั้งหลายในการ Hayden รู้สึกนิยมและการมายา(an illusion body) ที่เกิดต่อมา ซึ่งวิธีการหรือเทคนิคเหล่านี้ได้อาศัยช่อง(channels) ลม(winds) และหยด(drops)ทั้งหลายในกายมนุษย์(the human body)^๔

ตามที่กล่าวมาสามารถเข้าใจได้ว่า การปฏิบัติอนุตรโยคัมตระหรืออนุตรโยคัมตระ(Highest Yoga Mantra)ใช้ร่างกายหรือธาตุทั้งหลายในร่างกายเป็นฐานหรือเป็นสถานแห่งการตรัสรู้ และคำว่าตรัสรู้หรือรู้แจ้งได้ในชาติเดียว นั้น หากพิจารณาช่วงชีวิตของมนุษย์ที่กล่าวมาก็ถือได้ว่าการรู้แจ้งนี้บรรลุผลได้อย่างช้าไม่เกินตอนตาย เพราะบาร์โดแห่งความตายและต่อเนื่องไปถึงบาร์โดแห่งธรรมชาติหรือช่วงแห่งจิตประวัติถือได้ว่าอยู่ในชีวิตนี้ การตรัสรู้ในบาร์โด^{*} หรือในช่วงเวลานี้จึงถือว่าเป็นการตรัสรู้ในชีวิตนี้โดยการของมนุษย์แห่งชาตินี้ นี่ก็รวมถึงการบรรลุธรรมขั้นสูงในสภาวะที่อยู่ในบาร์โดอันตรกิฟและสภาวะแห่งการเกิดด้วยที่ถือว่าเป็นการรู้แจ้งในชาตินี้

สำหรับเรื่องช่องในกายนั้นคัมภีร์ได้กล่าวถึงกายของมนุษย์ในโลกนี้ว่ามี ๗๒,๐๐๐ ช่อง และมีช่องสำคัญ ๓ ช่อง คือ ช่องขวา ช่องซ้าย และช่องกลาง (the right, left and central channels)โดย อรรถกถากล่าวว่า กาย หมายนี้คือการประกอบขึ้นของธาตุทั้งหลาย และการเจริญเติบโตขึ้นของธาตุนั้น กายจะเอียดคือการประกอบขึ้นของช่องทั้งหลาย ลมทั้งหลายและหยดขาว หยดแดง ส่วนกายจะเอียดสูงสุดนั้น คือลมอันใช้เป็นสิ่งค้าจุน ของจิตแห่งแสงกระจ่าง(the very subtle body is the wind that serves as the mount of the mind of clear light.) รวมทั้งลมที่ออาศัยอยู่ในหยดที่ไม่อาจทำลายได้(the indestructible drop) ณ หัวใจอีกด้วย^๕

ในส่วนของช่องทั้งหลายที่อยู่ในกายจะเอียดนี้ อรรถกถากล่าวไว้ว่า ช่องกลางหรือช่องกลางกายทอตเป็นแนวขึ้นไปจากหัวใจสู่จมูกชั่ว(the crown of the head)แล้วลงมาสู่จุดระหว่างคิ้ว(the eyeblows)และเคลื่อนลงจากหัวใจสู่ตอนกลางของส่วนหัวขององคชาต(the middle of the head of the phallus)หรือช่องคลอด(vagina) สำหรับช่องทางขวาและทางซ้ายของช่องกลางกายนี้คือสองช่องที่ห่อหุ้มช่องกลางกายเอาไว้เป็นปมฯไป กดรัด และบีบให้เล็กลง เพื่อป้องกันการผ่านเข้ามาของลม โดยห่อหุ้มตรงแต่ละสูญย์กลางของช่อง(channel—center)

^๔ Lati Rinbochay and Jeffrey Hopkins, *Death, Intermediate State and Rebirth in Tibetan Buddhism*, 3rd ed. (Ithaca: Snow Lion Publications, Inc., 1985), pp.30-31.

^{*} คำว่าบาร์โด หมายถึงช่วงระหว่างเวลาต่างๆของชีวิต โดยหลักๆแล้วแบ่งเป็น ช่วงที่มีชีวิต ช่วงระหว่างความตาย ช่วงหลังตาย ที่เรียกว่าอันตรกิฟหรือเรียกว่าบาร์โด และช่วงการเกิดใหม่

^๕ Ibid., p.31.

ชี้ตรงหัวใจได้ทุ่มเอาไว้ช่องละสามรอบ และทุ่มน้อยลงในที่อื่นๆ และเนื่องจากการกรดรัดอันหนาแน่นนี้ ในระหว่างการมีชีวิตตามปกติของคนเรา ลมทั้งหลายเหล่านี้จึงไม่อาจเคลื่อนขึ้นหรือเคลื่อนลงภายในช่องกลางภายในนี้ได้ ยกเว้นตอนตาย^๗

ในตอนจะตาย ลมทั้งหมด(all the winds)ใน ๗๒,๐๐๐ ช่อง มารวมกันในช่องขวาและช่องซ้าย แล้วลมทั้งหมดทั้งหลายที่อยู่ในช่องขวาและช่องซ้ายนี้ก็ถลายเข้าไปสู่ช่องกลางภายใน และลมที่อยู่ส่วนบนและส่วนล่างของช่องกลางภายในท้ายที่สุดก็ถลายไปสู่ลมค้างคุณชีวิตที่ไม่อาจทำลายได้ ณ ที่หัวใจ^๘

สำหรับหยดขวาและหยดแดงอันเป็นส่วนประกอบอีกสองอย่างนี้ ดำรงอยู่ในลักษณะของการหุ้ม(case) ติดกัน(closed) หรือรอบกัน(round)โดยหยดขวาอยู่บน หยดแดงอยู่ล่างภายในช่องกลางภายใน ณ จักระของช่องแห่งหัวใจและในศูนย์กลางของการหุ้มติดกันนี้คือเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของลมและจิตที่จะเอียดสูงสุด^๙

เกี่ยวกับเรื่องจิตนี้ อายตนวิญญาณทั้ง๕(the five sense consciousness) อันได้แก่ ตา(eye) หู(ear) จมูก(nose) ลิ้น(tongue) และกาย(body)วิญญาณ หรือจักษุ โสต หวาน ชิ瓦หา และกายวิญญาณ คือ จิตหยาบ(coarse minds) ส่วนความคิดหรือสังขารมโน-วิญญาณ(the conceptual mental consciousness)นั้นคือ จิตละเอียด และจิตที่อาศัยอยู่ในหยดที่ไม่อาจทำลายได้เป็นจิตที่จะเอียดสูงสุด^{๑๐}

ตามที่กล่าวมาเราสามารถเข้าใจได้ว่า เกี่ยวกับเรื่องจิตที่อธิบายในบริบทนี้ พุทธศาสนา尼古氏วัชรยานกล่าวถึงจิต ๓ ระดับคือ จิตหยาบ จิตละเอียด จิตละเอียดสูงสุด ส่วนลมที่จะเอียดสูงสุดนั้นคัมภีร์กล่าวว่า คือลมค้างคุณชีวิตที่ไม่อาจทำลายได้ ซึ่งปรากฏขึ้นในกระบวนการถลายในขั้นสุดท้ายของกระบวนการตาย โดยความตายที่เกิดขึ้นในวิถีแห่งการถลายนั้นก็เพราะว่า หากแม้นมีลมเพียงเล็กน้อยที่สุดที่จะทำเป็นพื้นฐานหรือลิ่งค้างคุณให้แก่วิญญาณอาศัยอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ความตายก็ไม่อาจเป็นไปได้ นี้ก็ยกเว้นลมที่จะเอียดสูงสุด ซึ่งตามอรรถกถากล่าวไว้ว่า วิธีที่ลมกระทำการเป็นพื้นฐานหรือลิ่งค้างคุณให้แก่วิญญาณนั้นคุ้ดดังตัวอย่างของม้าที่ใช้เป็นลิ่งค้างคุณให้แก่จอกก็หรือผู้ที่หือดูดังจอกก็ที่ชื่อยุบวนม้า^{๑๑} ซึ่งก็สามารถเข้าใจได้ว่า ทราบได้ที่วิญญาณยังมีลมค้างคุณหรืออย่างตั้งอยู่(บนลิ่งค้างคุณ) วิญญาณย่อมไม่อาจถลายและความตายย่อมยังไม่ได้เกิดขึ้น

^๗ Ibid.

^๘ Ibid.

^๙ Ibid.

^{๑๐} Ibid.

^{๑๑} Ibid.

การกลับชาติมาเกิด

คำสอนเรื่องการกลับชาติมาเกิดนี้แตกต่างจากการเกิดใหม่หรือการเวียนว่ายตายเกิดโดยทั่วไปของปุถุชนซึ่งเป็นไปตามกรรม แต่การกลับชาติมาเกิดนี้เป็นไปตามรัศมีผลของอำนาจสมารีและพลานุภาพของอุดมคติพระโพธิสัตตว์ และองค์ค่าได ตามทรงตัวว่าการเวียนว่ายตายเกิดนั้นดูจดังการติดคุกหรือติดกับดักแห่งความทุกข์ในสัมสารा ส่วนการกลับชาติมาเกิดนี้นั้นคือการมีทางเลือกและอิสรภาพซึ่งไม่ใช่นักโทษแห่งสัมสารา หรือหากจะเปรียบเทียบให้เห็นภาพก็คือ(วิญญาณบางพวกในโลกนี้ ย่อมทราบความแห่งภัยมิติได้แม้ด้วยการอุปมา)ไม่ใช่นักโทษแห่งจิตหรือแห่งกิเลสตัณหาในโลกของเครื่องจักรแห่งอัตตาอย่างในภาพยนตร์เรื่องThe Matrix

ในเชิงวิธีการของการปฏิบัติทางศาสนาที่มีรายละเอียดดังนี้ โดยคัมภีร์กล่าวว่า ไม่มีความแตกต่างในพื้นฐาน(the bases)ของการชำระความบริสุทธิ์ โดยวิธีการของขั้นตอนแห่งการรังสรรค์ และ ขั้นตอนแห่งความสมบูรณ์ ซึ่งเป็นสองขั้นตอนที่อยู่ในอนุตตรโยคமั่นตระ หมายความว่า คำสอนอนุตตรโยคตันตระมีการปฏิบัติ ๒ ขั้นตอน โดยการนำฐานที่จะมาปฏิบัติเพื่อพยายามทำให้บริสุทธิ์ เพราะธรรมชาติฐานเหล่านี้ไม่บริสุทธิ์และฐานเหล่านี้ก็นำมาใช้กับทั้ง ๒ ขั้นตอนของการปฏิบัตินี้ โดยขั้นตอนแรกคือ ขั้นตอนแห่งการรังสรรค์หรือการก่อให้เกิดหรือการให้กำเนิด (the stage of generation)ซึ่งตรงกับภาษาสันสกฤตว่า อุตปตติกรรมะ (utpattikrama) อันตรงกับภาษาอีเบตว่า เกริม(bskyed rim)^{๑๙} ในบางที่ใช้คำว่า Creation Stageโดยใช้ตรงกับภาษาอีเบตว่า จงวา(jong wa / sbyong ba)^{๒๐} และในที่นี้ขอใช้คำในภาษาไทยไปชี้คร่าวก่อนจนกว่าจะมีผู้รู้มาชี้แนะก่อนว่า ขั้นตอนแห่งการรังสรรค์ ทั้งนี้ก็เพื่อความงามทางภาษา แม้ว่าอาจจะรู้สึกว่ามีน้ำหนักไม่หนักแน่นักแต่ก็ให้ความรู้สึกของการอุ่นความหมายของคำภาษาอังกฤษทั้งสองคำ โดยในขั้นตอนนี้เราใช้ ความตายพื้นฐาน บาร์โดพื้นฐาน(อันตรภาพพื้นฐาน) และการเกิดพื้นฐาน(basic death, intermediate state and birth)เอามาเป็นฐานของการชำระความบริสุทธิ์(the bases of purification) (ด้วยที่กล่าวไว้ในทกสอดมัตต์เบื้องต้น) เอาสามสภาวะเหล่านี้เป็นตัวแทนของการชำระความบริสุทธิ์ที่เรานำมุ่งเพาะ夷(cultivates)สภาวะทั้งสามนี้ “นำไปสู่มรรค”(bringing to the path) หรือหนทาง พร้อมทั้งอนุมรรคทั้งหลาย(branches)

คัมภีร์หมายความว่า โดยสอดคล้องกับลักษณะและขั้นตอนทั้งหลาย(the aspects of the stages)ของความตาย บาร์โด และการเกิดนี้ เรานำเอาความตายไปสู่มรรคอันเป็นธรรมาภัย(the path as the Truth Body) บาร์โด

^{๑๙} Daniel Cozort, *Highest Yoga Tantra* (Ithaca: Snow Lion Publications, 1986), p.143.

^{๒๐} Jamgön Kongtoul, *Creation and Completion: Essential Points of Tantric Meditation*, trans. Sarah Harding (Boston: Wisdom Publications, 2002), p.13.

แห่งอันตรภาพไปสู่มรรคอันเป็นสัมโภคกาย(the path as an Enjoyment Body) และการเกิดไปสู่มรรคอันเป็นนิรมานกาย(the path as an Emanation Body)

กล่าวง่ายๆคือ หากปฏิบัติสำเร็จในตอนตาย(ตอนแสงกระจ่างหรือจิตประภัสสร) จะบรรลุธรรมกายหรือถ้าจะกล่าวอีกอย่างก็คือ บรรลุสภาวะเดียวกับพระศากยมุนีพุทธเจ้า นั่นก็คือบรรลุการตรัสรู้ที่สมบูรณ์หรือบรรลุพุทธภาวะ หรือในแห่งหนึ่งก็คือการบรินพานตามความหมายของธรรมทั้นเอง ส่วนการปฏิบัติสำเร็จในบาร์โต จะบรรลุสัมโภคกายอันเป็นกายทิพย์ที่มีความสุขของพระพุทธเจ้า และหากสำเร็จในตอนเกิดหรือปฏิสันธิจะบรรลุนิรมานกาย ดังจะกล่าวต่อไป

บรรลุภากล่าวว่า ในกระบวนการของเทวโยคะ (deity yoga) โยคีจะเข้าสماธิดังแต่แรกบนศูนย์ตา (emptiness)โดยดำเนินตามแบบแผนของสัญญาณแห่งความตายทั้ง ๔ ด้วยเหตุนั้นจึงนำเอารูปแบบนี้มาสู่ มรรคอันเป็นธรรมกายของพระพุทธเจ้า(bringing death to the path as a Buddha's Truth Body)โยคีจึงเกิดขึ้นจากการหยั่งรู้ในอวิภวะแห่งศูนย์ตานี้ในรูปแบบของเมล็ดพยากรณ์(The yogi rises from this non-dual realization of emptiness in the form of a seed syllable)คือพยากรณ์จากสิ่งที่เป็นรูปแบบทั้งหมดของการ ประภาณของเทพ หรือในรูปแบบมุตราอันเป็นสัญลักษณ์การทำมือ(hand symbol)หรืออื่นๆ ซึ่งตัวของวิญญาณ ปัญญา(the wisdom consciousness)ใช้เป็นพื้นฐานของนิรมานกาย(the basis of emanation) นี้ก็เป็นวิธีที่นำเอ บาร์โตอันตรภาพไปสู่มรรค อันเป็นสัมโภคกาย การประภาณต่อมากของวิญญาณปัญญาในรูปแบบของร่างเทพ(a deity's body)คือการนำเอารูปแบบนี้มาสู่ เจพะในอนุตรโยค- มันตระ ไม่มีอยู่ในต้นตรัทที่ต้องสำนึกรู้ สำนึกรู้ได้แก่ กิริยาตันตระ(Kriyātantra) จารยาตันตระ (Caryātantra) และโยค- ตันตระ(Yogatantra)^{๑๔} ด้วยเหตุนี้ สภาวะทั้งสามนี้คือ ความตายธรรมชาติ บาร์โตอันตรภาพพื้นฐาน และการ เกิดตามธรรมชาติ(ของบุคุชณ)จึงได้รับการชำระความบริสุทธิ์โดยทางอ้อม และเราดำเนินการ (actualizes) ตรี กาย (the Three bodies) นี้สอดคล้องกับลักษณะของมัน

คัมภีร์กล่าวว่า ขั้นตอนแห่งความสมบูรณ์(the stage of completion/ niṣpannakrama / rdzogs rim)^{๑๕} คือ ตัวที่ชำระความบริสุทธิ์อย่างแท้จริง(the actual purifier)ของความตายพื้นฐาน บาร์โตอันตรภาพพื้นฐาน และการ เกิดพื้นฐาน ผ่านหนทางหรือมรรคที่สอดคล้องต้องกันในลักษณะกับสภาวะเหล่านี้

คัมภีร์กล่าวว่า ขั้นตอนแห่งความสมบูรณ์นั้นแบ่งเป็น ๖ ขั้น คือ

^{๑๔} Lati Rinbochay and Jeffrey Hopkins, *Death, Intermediate State and Rebirth in Tibetan Buddhism*, 3rd ed. (Ithaca: Snow Lion Publications, Inc., 1905), pp.69-70.

^{๑๕} Daniel Cozort, *Highest Yoga Tantra* (Ithaca: Snow Lion Publication, 1986), p.143.

๑. การแยกกาย(Isolation of body)
๒. การแยกภาษา(Isolation of speech)
๓. การแยกจิต(Isolation of mind)
๔. กายมายา(Illusory body)
๕. แสงกระจ่าง(Clear light)
๖. การรวมกัน(Union)

บรรดาถกถ้าอธิบายว่าการแยกกาย คือโยคะอย่างหนึ่ง ในที่ซึ่งขันธ์ทั้งหลาย องค์ประกอบทั้งหลาย อายตันะ ภัยในทั้งหลาย และอื่นๆของเราถูกแยกออกจาก การปรากฏและความคิดตามธรรมชาติ(ordinary appearance and conception)ผ่านการประทับตราด้วย(being sealed with) หรือให้เครื่องหมายของ(given the mark of) ความสุขและศุนย์ตา(the bliss and emptiness)ของขันตตอนแห่งความสมบูรณ์ มันจึงเป็นสาเหตุด้วยวิธีนี้นั่นต่อ การปรากฏว่าเป็นการละเล่นของเทพ(the sport of a deity)ในการอธิบายที่ว่ามีบรรดาถกถานั้นที่ก่อเป็นการ อธิบายในเชิงนิรุกดิศาสตร์ ส่วนในการแยกภาษา คือโยคะอย่างหนึ่งในที่ซึ่งลงที่จะเอียดที่สุดอันเป็นรากเหง้า ของการพูดถูกแยกออกไปจากการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของลง ด้วยเหตุนั้น ลงและมนตร์หรือมันตระ (mantra) จึงรวมกันเข้าอย่างกลมกลืน(joined undifferentiably) สำหรับการแยกจิต บรรดาถกถกล่าวว่า คือโยคะ อย่างหนึ่ง(a yoga)ในที่ซึ่งจิตที่เป็นรากเหง้าของสัมสารและของนิรவัต(the root of cyclic existence and of nirvana)ถูกแยกออกจากความคิด(conceptuality)พร้อมทั้งลงที่ใช้เป็นสิ่งค้าจุนของฝ่ายหลัง จิตนี้เป็นเหตุต่อ การปรากฏอันเป็นเอกลักษณ์(an entity)ของความสุขและศุนย์ตาอันกลมกลืน ผ่านโยคะทั้งสามขั้นเหล่านี้ ความว่างทั้ง๔(๔ the empties)ที่ได้รับการซักนำให้เกิดขึ้น แม้ว่าเฉพาะในตอนท้ายของการแยกจิตของ ขันตตอนที่สามแต่เมื่อถูกนำมาใช้ในรูปแบบที่สมบูรณ์(complete form)^{๖๖}

คัมภีร์กกล่าวว่าปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ที่อยู่ในขันตตอนแห่งความสมบูรณ์นี้ ที่สอดคล้องต้องกับลักษณะกันกับ แสงกระจ่างแห่งความตาย คือ การปรากฏ การเพิ่มขึ้น การใกล้บรรลุ และแสงกระจ่าง(ที่ได้แสดงออกมาก)ใน การแยกกาย การแยกภาษา การแยกจิต กายมายา และการรวมกันของพระเศษะ (union of a learner)

อันว่าพระเศษบุคคลนี้คือผู้ที่ยังต้องเล่าเรียนเขียนอ่านพระธรรมคำสอนอยู่ ส่วนพระอเศษบุคคลนั้นคือผู้ ที่รู้แจ้งเห็นจริงแล้วไม่ต้องเล่าเรียนเขียนอ่านอีก และบรรดาถกถ้าอธิบายว่า การรวมกันของแสงกระจ่างและกาย มายาบริสุทธิ์ของพระอเศษะคือตัว พุทธภาวะ(a non-learner's union of clear light and pure illusory body is

^{๖๖} Lati Rinbochay and Jeffrey Hopkins, *Death, Intermediate State and Rebirth in Tibetan Buddhism*, 3rd ed. (Ithaca: Snow Lion Publications, Inc., 1985), p.70.

Buddhahood itself) นั่นคือการรวมกันทั้งหลายทั้งปวงก่อนหน้านั้นเป็นของพระเศษโพธิสัตตว์(learner Bodhisattvas)^{๑๗}

คัมภีร์กล่าวว่า ปัจจัยทั้งหลายเหล่านั้นในขั้นตอนแห่งความสมบูรณ์ที่สอดคล้องต้องลักษณะกันกับบาร์โดอันตรภาค คือ ภัยมายาอันไม่บริสุทธิ์ของขั้นตอนที่สาม(เมื่อ ๖ ขั้นตอนข้างต้นนั้นลดลงมาเหลือ ๕ โดยรวม ๗ ขั้นตอนแรกเป็นขั้นตอนเดียว) และภัยมายาบริสุทธิ์ของการรวมกันของพระเศษ ปัจจัยทั้งหลายเหล่านั้น (ซึ่งก็คือปัจจัยในขั้นตอน ๕ - ๖ ตามที่กล่าวมา) ที่สอดคล้องต้องลักษณะกับการเกิด คือ การอาศัยกันของภัยมายาบริสุทธิ์ และไม่บริสุทธิ์ในขั้นธีแบบเดิม(old aggregates)อันเป็นกายธรรมชาติ(the ordinary body)และในวัตถุแห่งการแปรเปลี่ยนของมันของการเห็นตามธรรมชาติ(their becoming objects of ordinary sight)

ในเรื่องของวิธีที่มีรุค่าเหล่านี้ของขั้นตอนแห่งความสมบูรณ์ ชำราบความบริสุทธิ์ของการเกิด ความตาย และบาร์โดอันตรภาคโดยตรงนั้น คัมภีร์กล่าวว่า จิตที่ละเอียดที่สุด(the very subtle mind)ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์อันกลมกลืนของลมและจิตที่ละเอียดที่สุด ยังอยู่ตามปกติในความต่อเนื่องของรูปแบบเดิมจากความต่อเนื่องหนึ่งไปสู่ความต่อเนื่องหนึ่ง(maintains a continuum of similar type from one to another-ซึ่งก็คือการเกิดดับเป็นสันตติตามปกติ) ท้ายที่สุดถอยเป็นแสงกระจ่างแห่งความตายตามธรรมชาติ(the clear light of ordinary death-ซึ่งก็คืออยู่ในกระบวนการตายขั้นที่ ๕ ตามปกติ) โดยคู่ผู้ปฏิบัติในขั้นตอนแห่งความสมบูรณ์นี้ได้หยุดกระบวนการนี้ด้วยอำนาจแห่งความมั่นคงของ samañhi (A yogi of the stage of completion stops this process) through the power of meditative stabilization) และแปรเปลี่ยนมันเข้าไปสู่แสงกระจ่างเนรมิต (transforms it into the metaphoric clear light-ของการแยกจิต) และเข้าสู่แสงกระจ่างที่แท้จริง(the actual clear light)นี้ก็เป็นการปฏิบัติตัวยมราชที่สอดคล้องต้องลักษณะกับความตาย โดยคือจึงแปรเปลี่ยนความตายเข้าไปสู่แสงกระจ่างแห่งผล (the clear light of the fruit-คือพอได้รับแล้วก็ต้องได้ผล เมื่อันกันกับการได้อรหัตมรรคแล้วก็ได้อรหัตผล) อันเป็นธรรมกาย นี้คือวิธีที่ความตายได้รับการชำระความบริสุทธิ์

ขั้นนี้คือการหลุดพ้นในจิตประภัสสร หรือในขั้นของแสงกระจ่างแห่งความตาย ตามที่กล่าวมาในกระบวนการตาย อันซึ่งที่กล่าวว่าคุณธรรมชาติโดยทั่วไปอยู่ในขั้นนี้ ๓ วันนั้นนั่นเอง แต่นักปฏิบัติธรรมจะอยู่ในขั้นนี้นานเป็นพิเศษ และขั้นนี้เองที่เป็นการบรรลุพุทธภาวะ หรือ บรรลุธรรมกาย แต่ด้วยปณิธานอันศักดิ์สิทธิ์ ของพระโพธิสัตตว์จึงทำให้หรือสามารถกลับมาเกิดใหม่ในโลกมนุษย์ได้ นี้ส่วนหนึ่งเราก็กล่าวได้ว่าคืออำนาจของความกรุณาและพานุภาพอีกด้วยจะได้กล่าวต่อไป

^{๑๗} Lati Rinbochay and Jeffrey Hopkins, *Death, Intermediate State and Rebirth in Tibetan Buddhism*, 3rd ed. (Ithaca: Snow Lion Publications, Inc., 1905), p.71.

ในเรื่องของรูปแบบของการชำระความบริสุทธิ์ในบาร์โดอันตรภพนั้น คัมภีร์กล่าวว่าโลกที่ละเอียดที่สุดของเอกลักษณ์หรือแก่นแท้กับกลเม็ดกินนั้น(ที่เพิ่งกล่าวมา)まるความต่อเนื่องตามปกติของรูปแบบเดิมจากความต่อเนื่องหนึ่งไปสู่ความต่อเนื่องหนึ่ง และกระทำเป็นสิ่งค้างคุณของแสงกระจ่างแห่งความตายตามปกติ(the ordinary clear light of death)ได้เกิดขึ้นเป็นร่างกายของสัมภเวสี(rise as a body of an intermediate being-อยู่ในขั้นที่เราเป็นสัมภเวสีตามธรรมชาติ) โดยคือผู้ปฏิบัติในขั้นตอนนี้ได้หยุดกระบวนการนี้ผ่านอำนาจแห่งความมั่นคงของสามัคคีและแปรเปลี่ยนมันเข้าไปสู่ กายมายาที่ไม่บริสุทธิ์ และกายมายาที่บริสุทธิ์ของพระเศษบุคคล และของพระอเศษบุคคลที่สอดคล้องต้องลักษณะกับบาร์โดอันตรภพ นี้คือวิธีที่บาร์โดอันตรภพได้รับการชำระความบริสุทธิ์

ขั้นนี้คือขั้นของการบรรลุสัมโภคกาย โดยเปลี่ยนกายจิตของสัมภเวสีซึ่งถือว่าทายาพระเกิดแต่กรรมในบาร์โดให้เป็นกายมายาทั้งสองกายและทำสามัคคิบรรลุในภัยนั้น

ในเรื่องของรูปแบบวิธีของการชำระความบริสุทธิ์การเกิดนั้น คัมภีร์กล่าวว่า เมื่อกายมายาเข่นนั้น ที่ได้เข้าสู่บาร์โดอันตรภพถูกดับลงชั่วนิรันดร์ ผ่านอำนาจสามัคคีแบบเดียวกันนั้น แล้วการเกิดใหม่ในครรภ์ผ่านอกุศลกรรม และความทุกข์ทั้งหลายถูกหยุดลง คือแทนที่จะไปเกิดใหม่ในครรภ์ตามกรรม กายมายาได้เข้าสู่ขั้นของการกายภาพแบบเดิม(the old physical aggregates)ในลักษณะเข่นเดียวกันกับการเข้าไปเกิดของสัมภเวสีในครรภ์มารดา ด้วยเหตุนั้นกายมายาผู้เข้าสู่ครรภ์นี้จึงทำการสำแดงการอธิบายคำสอนต่อผู้อื่น และบรรลุมรรคาในขั้นสูง(the higher paths)นี้คือวิธีที่การเกิดได้รับการชำระให้บริสุทธิ์

การเกิดในขั้นนี้แม้ว่าจะเข้าสู่ครรภ์เหมือนกับคนปกติ แต่คนปกติเข้ามาเกิดโดยกายจิตของสัมภเวสี ซึ่งเป็นไปตามกรรมและไวจิตสำนึกแต่ผู้กับน้ำชาติมาเกิดจะทำสามัคคิมาเกิดด้วยกายมายาและมีสติสำนึกรักในการเกิด และการเกิดนี้ไม่ได้ถูกพัดพามาด้วยกรรมอันขักนำมานามาก่อนแต่มาเกิดด้วยความรู้ตัวทั่วพร้อมด้วยความมั่นคงของอำนาจแห่งสามัคคิภาระ นี้คือการบรรลุนิรนามากย

ดังนั้นคัมภีร์จึงกล่าวว่าโลกแห่งที่แท้จริงแห่งการหยุดการเกิด ความตาย และบาร์โด อันตรภพที่แท้จริงคือแสงกระจ่างเนรമิตอย่างแท้จริง(ซึ่งได้แสดงออก)บน(ในขั้นตอนของ)ความสมบูรณ์แห่งการแยกจิต แสงกระจ่างเนรมิตนี้ใช้เป็นเหตุโดยตรงของกายมายา และผ่านอำนาจของหยุดความตายอย่างแท้จริงของมัน บาร์โดอันตรภพร้อมทั้งการเกิดจึงหยุดลงอย่างสอดคล้องกัน เมื่อกายมายานบรรลุถึงแสงกระจ่างเนรมิตเข่นนั้น บาร์โดอันตรภพจึงหยุดลงชั่วนิรันดร์ เพราะว่าโลกที่ละเอียดที่สุดอันจะเกิดเป็นกายของสัมภเวสีนั้น ได้กลับเป็นกายมายาเสียแล้ว(และอันคำว่ากายมายานี้คือการที่ท่านเนรมิตขึ้นจากอำนาจเพื่อเอามาเป็นฐานหรือเป็นสถานแห่งการตรัสรู้ในสภาวะเหล่านี้ สำหรับกายมายาที่บริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์นั้นขึ้นอยู่กับความเป็นพระเศษหรือพระอเศษของนักปฏิบัติ)

ครั้นบาร์โคดกุกหยุดลงโดยสิ้นเชิง มันก็ไม่มีการเข้าครอบครองการเกิดด้วยอำนาจของอคุศลกรรมและความทุกข์(there is no assumption of birth by the power of contaminated actions and afflictions) ดังนั้นคัมภีร์จึงกล่าวว่าใครก็ตามที่บรรลุกายมายาจำเป็นอยู่่องที่จะเกิดการรู้แจ้งอย่างเต็มที่ในชีวิตเดียวนี้(whoever attains an illusory body necessarily becomes fully enlightened in the same lifetime.) คือคัมภีร์หมายความการหลุดพ้นตรงนี้คือว่าเป็นการหลุดพ้นในชาติที่เป็นมนุษย์นี้ในชีวิตเดิม ไม่ใช่การหลุดพ้นในชาติต่อไปในชีวิตใหม่ ซึ่งนี่ก็ถือได้อย่างหนึ่งว่า คือการตรัสรู้ที่ลับพลันของพุทธศาสนา尼古耶瓦ชราณ แม้ว่าอีกอย่างหนึ่งนักปฏิบัติอาจจะทำได้สำเร็จแล้วตั้งแต่ยังมีชีวิตอันก็ถือได้ว่าเป็นการตรัสรู้ที่ลับพลันเช่นกัน

การกล่าวถ้อยคำมาทั้งหมดนี้รวมทั้งการวิเคราะห์ต่างๆ ผู้วิจัยทำด้วยความรู้ความสามารถอันจำกัดยิ่ง หากการกล่าวมามีความผิดพลาดก็เป็นเพระความผิดพลาดอันเนื่องด้วยข้อบกพร่องทั้งหลายของผู้วิจัย พระธรรมอันทำนกกล่าวไว้ว่าดีแล้วนั้นหมายความลิทินแต่อย่างใดไม่ และผู้วิจัยหวังใจว่าอำนาจแห่งตัวอักษรจะยังอันสิ้นสุดในจิตใจแก่ผู้ศึกษา ให้ความสร้างทางปัญญา เยี่ยมายความรู้สึก ให้มุ่งมองอันดงงามแก่ชีวิต

สรุป

ตามที่กล่าวมานั้น มีการหลุดพ้น ๓ ช่วงคือ ช่วงความตาย โดยโยคีผู้มีความสามารถปฏิบัติในขั้นนี้ได้สำเร็จบรรลุธรรมกาย เมื่อเทียบกับเดร瓦ทและก็คือบรรลุนิพพานนั้นเอง เพราะผู้บรรลุธรรมกายกล่าวได้ว่า คือผู้บรรลุพุทธภาวะ และผู้บรรลุพุทธภาวะก็คือผู้บรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า ผู้บรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าก็คือพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง การเป็นพระพุทธเจ้าในแง่ของวัชรยานเท่ากับการบรรลุธรรมกาย หรือในสภาวะอันประมัตถ์ก็คือ การที่มีร่างกายเป็นสัจจะอันเกินจินตนาการของการคิดโดยใช้สมองเนื่องจากสมองมีรอยหยักไม่พอ และรอยหยักของสมองก็ไม่สามารถรับข้อมูลหรือจินตนาการถึงข้อมูลในเรื่องนามธรรมขั้นสูงแบบนี้ได้ และการใช้เหตุผลก็มีขอบเขตจำกัด จึงอาจจะเกินจินตนาการของรอยหยักหรือต่อมหรือเหตุผลเหล่านี้แม้จะใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีเทคโนโลยีสูงสุดของศตวรรษสุดท้ายก่อนโลกแตกสายก็ไม่สามารถออกได้ มีแต่การใช้เทคโนโลยีทางจิตหรือปัญญาณทางนี้เท่านั้นจึงจะรู้แจ้งเห็นจริงได้ เรายังไม่ควรประเมินผุ่นผงของความรู้ของเราว่าเท่าหรือมากกว่าของพระพุทธเจ้า และการบรรลุธรรมกายในความหมายของวัชรยานก็คือการบรรลุนิรவะซึ่งก็เทียบได้กับนิพพานในเดร瓦ทนั้นเอง ผู้บรรลุขั้นนี้จึงเป็นพระอเศษ คือไม่ต้องเรียนอีก ในแง่ที่ว่าในสภาวะเข้าถึงนั้นท่านได้รู้แจ้งอย่างสมบูรณ์ ถ้าท่านเข้าสู่สภาวะนี้แล้วไม่มาเกิดใหม่ ท่านก็ไม่มีความจำเป็นต้องมารื้อฟื้นความรู้ได้อีก เพราะเป็นพระพุทธเจ้าเองแล้ว

ช่วงการหลุดพ้นช่วงที่สองคือ ในบาร์โคดอันตรรพ โดยเปลี่ยนกายจิตของสัมภเวสีเป็นกายมายาหรือเราอาจจะเรียกได้ว่ากายเนรมิตด้วยอำนาจsmith พหลุดพ้นในช่วงนี้บาร์โคดก็ดับลง ท่านก็เข้าสู่สภาวะสัมโภคกายคือกายทิพย์ของความเป็นพระพุทธเจ้าอันเป็นกายแห่งความสุข

ช่วงการหลุดพ้นช่วงที่สามคือ ตอนการเกิด เมื่อทำสามธิหรือเนรนิตจนได้กายมายามาแล้ว ก็ไม่ใช่สัมภเวสีที่อยู่ในบาร์โค้ดแบบคนทั่วไป และแทนที่จะเกิดแบบคนทั่วไปที่เป็นไปตามกรรม ท่านก็ทำสามธิในกายมายามาเข้ามาเกิดแทน นี้เรียกว่าบรรลุนิรมามาก

ผู้วิจัยเข้าใจว่ามีรายละเอียดในขั้นตอนเหล่านี้ท้ายระดับ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในการทำวิจัยนี้หลายประการจึงไม่ได้นำมาขยายให้เห็นเพิ่มขึ้น สำหรับความเป็นไปได้ในเรื่องการหลุดพ้นเหล่านี้ ผู้วิจัยมีกรรมที่คิดว่าเป็นสิ่งจริงแท้และเชื่อตามตัวอักษร ตามความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยไม่มีข้อพิสูจน์ทางกายภาพ แต่เห็นผลที่เกิดขึ้นว่ามีจริงโดยศึกษาจากพระผู้ทรงคุณทั้งหลาย บางที่การได้เห็นหน้าท่าน ก็ทำให้เกิดความรู้สึกว่าท่านได้ผ่านความสำเร็จของประสบการณ์ทางธรรมนี้มา และเมื่อประกอบกับการศึกษาพระธรรมคัมภีร์ที่ท่านเหล่านั้นกล่าวก็มีความแจ่มแจ้งแก่ใจมากขึ้น การมีศรัทธานั้นในพุทธศาสนาเป็นผลของการวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว และก็รวมถึงอานิสงส์ของกรรมดีในชาติที่แล้ว หากจะกล่าวเข่นนั้น การศึกษาในเรื่องนี้อาจอยู่นอกเหนือสามัญสำนึกแบบวัตถุนิยม หรือเป็นการศึกษาที่ขยายกรอบความคิดทางพุทธศาสนา บางกรอบออกไป และสำหรับข้อพิสูจน์นั้นจัดอยู่ในเรื่องการระลึกชาติได้ของพระหรือโยคีลามะเหล่านี้ พระผู้ระลึกได้จึงจะจำสิ่งของและเรื่องราวบางเรื่องได้ในชาติที่แล้วของตนได้ ผู้ไม่มีประสบการณ์ร่วมด้วยและไม่ได้ติดตามศึกษาเกี่ยวกับสัญญาได้ร่วมไปอันถือได้ว่าเป็นผลของกรรมเข่นกัน

เปรียบเทียบการเกิดใหม่ในพุทธศาสนาในมายาและราห

กับการกลับชาติมาเกิดของพุทธศาสนาในภัยวัชรยาน

เมื่อกล่าวถึงการเกิดใหม่ (Rebirth) เป็นมนุษย์ใน Krao ย่อมเป็นการกล่าวถึงการเกิดใหม่ของคนธรรมชาติทั่วไป และในที่นี้จะไม่กล่าวถึงการไปเกิดใหม่เป็นสัตว์ในพกภูมิต่างๆแต่จะจำกัดอยู่ที่การเกิดใหม่มาเป็นมนุษย์ ซึ่งจะเน้นอีกที่ว่าเป็นการที่มนุษย์ตายแล้วมาเกิดใหม่เป็นมนุษย์อีก ส่วนการมาเกิดใหม่เป็นมนุษย์ของสัตว์อื่นๆอาจจะมีลักษณะคล้ายกันแต่จะไม่พิจารณาในที่นี้

การเกิดใหม่ในแง่นี้ของ Krao ก็คือการเกิดใหม่ที่เป็นไปตามกรรม ไม่มีอิสระที่จะควบคุมได้ ทุกอย่างเป็นการจัดสรรของกรรมทั้งหมด และการจะไปเกิดเป็นอะไรก็ปรากฏขึ้นแล้วตั้งแต่ช่วงโคล่าห์หรือรณาสันนกาล แต่อันที่จริงก็จะสมไว้ตั้งแต่ยังมีชีวิตและนามาบปมເຄาດอนจะตายอันด้วยแรงโน้มเอียงที่คุณเคยทางจิตที่สะสมมาตลอดชีวิต (อันกลายเป็นวารสารหรือสันดาน) แต่ Krao ก็มีคำสอนในเรื่องมรณสติและเรื่องสภากจิตก่อนตายว่ามีผลว่าจะไปเกิดใหม่ที่ดีหรือเลว ในแง่นี้ก็ไม่ต่างจากวัชรยาน และ Krao เน้นการเกิดดับของกระเสี้ตว่าพอกุจิจิตดับ ปฏิสนธิจิตก็เกิด โดยไม่มีช่องว่างทวีบาร์โค้ดอันตรายของสัมภเวสี นี้คือความต่างกับวัชรยาน และเมื่อปฏิสนธิจิตเกิดเราก็ແທบจะจินตนาการได้เลยว่าจิตหรือวิญญาณของบุคคลถูกกรรมจัดสรรอย่างฉบับลับนามสู่สถานที่เกิด และเข้าสู่ครรภ์มารดาเลย แต่โดยที่ต้องมีเงื่อนไขการเกิดตามที่กล่าวมาด้วย ซึ่ง

ในเมื่อมันไม่มีช่องว่างของการเวลา ประกอบกับเงื่อนไขของการตั้งครรภ์ ซึ่งการเกิดเป็นมนุษย์นั้นเกิดในครรภ์ไม่ใช่โอบป่าติกะ ทำให้ค่อนข้างจะตามไม่ทันหรือเข้าใจยากว่า บุคคลที่ด้วยแล้วมาเกิดเป็นมนุษย์ใหม่ เลยแบบเร็วเท่าไรและสิ่งนั้นท่านกล่าวเอาไว้แบบรวดเร็วไม่ แต่ในเมื่อ Kraut ไม่มีรายละเอียด อาจจะคาดได้ว่า ท่านประสงค์จะให้พระสูตรกล่าวเอาไว้แค่นี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากชุดคำสอนอื่นหรือในเบื้องต้นก็เพียงพอว่า ชุดคำสอนเหล่านี้จะทำให้ไปเกิดใหม่ที่ได้โดยไม่ต้องมีรายละเอียดขยายออกไปมากนัก

สำหรับวัชร yan นั้น แหล่งคำสอนมาจากการคัมภีร์ตันตระอันถือว่าไม่ใช่คำสอนที่ก่อ karma ไว้ในพระสูตร แต่ก็ปรากฏในตันตระของพุทธศาสนา ซึ่งตันตระ ณ ที่นี่ของวัชร yan คือคำสอนของพุทธศาสนาไม่ได้ยึดหรือขอมายแนวคิดของลักษณ์อื่นมา แม้ในทางประวัติศาสตร์บางลักษณ์ศาสนาอาจเกิดขึ้นก่อนพระพุทธศาสนาแต่เมื่อยกເเอกสารคัมภีร์จักษากลวิทยาของพุทธศาสนามาพิจารณา เช่น อัคคัญสูตร เราก็สามารถถกถ่วงได้ว่ามีพระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดโลกอยู่เนื่องๆ มีถ้ามี โยคี พระโพธิสัตว์มาช่วยเหลือสรรพสัตว์อยู่มีได้ขาด พระธรรมคำสอนมีสืบมาอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งอยู่เสมอ เช่นบางครั้งก็ผ่านพระปัจเจกพุทธเจ้า เป็นต้น การมองประวัติศาสตร์แบบมิติเดียวจะพบความจริงเท่าที่เลือกมอง และหากค่อยๆ พิจารณาดูจะเห็นว่าคำสอนในลักษณ์อื่นๆ ไม่มีรายละเอียดมากไปกว่านี้ ทั้งในเรื่องความด้วยและเรื่องอื่นๆ หรือที่ชัดที่สุดคือ ลักษณ์หรือศาสนาอื่นๆ ไม่เคยมีครอสอนว่าให้หลุดพ้นจากสัมสาร แม้แต่ให้ไปอยู่ในสัมสารขั้นสูงหรือสัมสารในระดับ ๕ ดาวซึ่งเป็นสัมสารในระดับที่มีความสุขมาก อยู่ยืนมาก นั่นคือส่วนใหญ่ก็สอนให้ไปเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์ และก็สอนให้เว้นรัก เป็นต้น ส่วนกำหนดตันตระในแบบประวัติศาสตร์ก็ถกถ่วงมาพอคร่าวๆ แล้วในตอนต้น(ในงานฉบับสมบูรณ์) แต่ความสำคัญตรงนี้อยู่ที่ว่า การกลับชาติมาเกิดของวัชร yan นั้นไม่ใช่การเวียนว่ายตายเกิดของคนธรรมชาติทั่วไปที่เป็นไปตามกรรมแบบธรรมดา แต่เป็นของนักปฏิบัติธรรมขั้นสูง โดยหลักๆ คือ ๓ ระดับที่ตามที่ก่อ karma คือผู้ที่มีความสามารถหลุดพ้นในตอนด้วย บาร์โด และการเกิด และด้วยอุดมการณ์หรือปณิธานที่ถือครองมาตลอดของพระโพธิสัตว์ ท่านเหล่านี้จึงสามารถเลือกกลับมาเกิดใหม่เป็นมนุษย์ได้ ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา นี่คือความต่างกับการเกิดใหม่หรือการเวียนว่ายตายเกิดทั่วไปของธรรมดา ส่วนนักปฏิบัติที่มีความสามารถถ่อมตัวนี้เมื่อถ่ายลงและต้องเกิดใหม่หากท่านถือปณิธานพระโพธิสัตว์ท่านก็ต้องมีกรรมมาเกิดใหม่ตามที่ตั้งไว้คือมาเกิดเป็นมนุษย์ที่อยู่ในที่ที่เข้าถึงธรรมได้ หรือมีพระธรรมคำสอนตั้งมั่นอยู่ ณ สถานที่นั้นที่ท่านมาเกิด หรือในบางกรณีจะเป็นสถานที่ที่สามารถแสดงธรรมโดยมีผู้สนใจธรรมอยู่ ณ ที่นั้นอันเป็นที่ที่ท่านสามารถโปรดสัตว์ได้ แต่การเกิดของท่านเหล่านี้ไม่ใช่การกลับชาติมาเกิด แต่เป็นการมาเกิดตามกรรมเหมือนกับการเกิดใหม่ของธรรมดา ซึ่งอันที่จริงก็เป็นหลักการอันเดียวกับกับการเกิดใหม่ของวัชร yan และพุทธศาสนาทุกนิกาย แต่ว่าการเกิดใหม่ของนักบวชนักบุญเหล่านี้จะก่อประด้อยกรรมต่ำากกว่าปุถุชน ดังนั้น การเกิดใหม่ (Rebirth) เมื่อว่าทั้งธรรมและวัชร yan ไม่ต่างกัน คือการเกิดใหม่นี้ย่อมเป็นไปตามกรรม ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีกรรมเลว ก็สุดแท้แต่

บุคคล ส่วนที่ต่างกัน คือ การกลับชาติมาเกิด (Reincarnation) เพราะไม่ได้ถูกบังคับด้วยกรรมแต่มาด้วยอำนาจ ความสำเร็จในรุคผลทางสมารถ มากด้วยสติ และความรู้ตัวทั่วพร้อมที่สอดคล้องกับระดับ สูง-กลาง-ต่ำ ของ การหลุดพ้นของพระนักปฏิบัติ

ทูลกุ: لامะผู้กลับชาติมาเกิด

สายประเพณีการกลับชาติมาเกิดของlamas เป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนาในไทย วัชรยานแบบธิเบต لامะผู้กลับชาติมาเกิด(The reincarnate lama) ตรงกับภาษาที่ใช้กันในธิเบตว่า ทูลกุ (Tülku) ซึ่งคำว่า ทูลกุ นี้ โดยทั่วไปที่ใช้กันตามปกติหมายถึงบุคคลผู้เคยเป็นคนคนเดียวกันซึ่งอันเป็นการกลับชาติมาเกิดของนักบุญองค์ก่อนโดยเฉพาะ(a tülku is a person who has been identified as the reincarnation of a specific former holy person)^{๙๔} กล่าวง่าย ๆ ก็คือ lamas หรืออาจารย์ในชาติก่อนกลับชาติมาเกิดเป็นคนนี้

คำว่าการเรียนว่าด้วยเกิดนั้นพุทธศาสนาใช้กับสรรพสัตว์ทั้งหลายในพกภูมิทั้งทกซึ่งไม่ว่าจะใช้คำในภาษาอังกฤษว่า rebirth หรือ reincarnation หากกล่าวโดยใช้กับปัจฉนคนทั่วไปย่อมแปลเป็นภาษาไทยพุทธศาสนาได้ว่า “การเรียนว่าด้วยเกิด” หรือ “การเกิดใหม่” เพราะเมื่อใช้กับคนทั่วไปจะหมายถึงการเกิดใหม่ หรือการเรียนว่าด้วยเกิดอันเป็นไปตามกรรม โดยที่ไม่อาจขัดขืนได้ ปราศจากเจตนาหรือการจะใจที่จะไปหรือจะมาเลือกเกิด ไร้สัมปันธ์เจตจำนงเสรี ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ หรือตั้งใจไว้หรือไม่ ก็ไม่อาจขัดขืนแรงกรรมนั้นได้ เป็นการไปเกิดตามแรงกรรมอันบุคคลได้กระทำไว้ซึ่งแล้วแต่ว่าจะเป็นกุศลกรรม อกุศลกรรม หรืออัพยากตกรรม คือกรรมอันเป็นกลางๆ ไม่ดีไม่ชั่วในตัวมันเอง อันอาจจะเกิดขึ้นในสภาวะจิตใกล้ตาย ซึ่งถ้าบุคคลตายด้วยสภาวะจิตกลางๆ แบบนี้ การไปเกิดใหม่จะขึ้นอยู่กับกรรมเก่าเพียงอย่างเดียว^{๙๕} และบุคคลย่อมไปเกิดตามอำนาจกรรมเหล่านี้ ไร้สาระเสรีที่จะขัดขืน ดูจากนักที่ลอยไปตามสายลม ส่วนคำว่าการกลับชาติมาเกิด (Reincarnation) หากกล่าวถึงในบริบทนี้ของวัชรยานนั้นบ่งถึงการมีเจตนาที่จะกลับมาเกิดใหม่ซึ่งเป็นไปตามความสามารถของเหตุของผลแห่งการบรรลุธรรม โดยจะหมายถึงคำว่าทูลกุซึ่งใช้กับการกลับชาติมาเกิดของนักปฏิบัติผู้บรรลุผลสมบูรณ์แน่นอน พระโพธิสัตตว์ผู้เปี่ยมความสามารถ และยังหมายถึงพระพุทธะทั้งหลายด้วยซึ่งการกลับชาติมาเกิดนี้มีจุดประสงค์เดียวเท่านั้นคือเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์^{๙๖}

เรยกันว่า คำว่า ทูลกุ แปลมาจากภาษาสันสกฤตว่า นิรманาภาย(nirmanakaya)ซึ่งแปลอย่างหมายฯได้ว่า “ร่างทางกายภาพอันบริสุทธิ์”(pure physical body)ซึ่งโดยพื้นฐานจริงๆแล้วคำว่านิรманาภายหมายถึง กาย

^{๙๔} Reginald A. Ray, *Secret of the Vajra World: The Tantric Buddhism of Tibet* (Boston: Shambhala, 2002), p.360.

^{๙๕} The Twelfth Tai Situpa, *Awakening the Sleeping Buddha* (Boston: Shambhala South Asia Edtins, 1999), p.52.

^{๙๖} Ibid., p.51.

มนุษย์ของพระศาภายุนี่พุทธเจ้าและของพระพุทธเจ้าองค์อื่นผู้ผลเบล็อกและในบริบทนี้ยังหมายถึง สัตว์ผู้กลับชาติมาเกิดในพุทธมุนียน์แล้วได้บรรลุการตรัสรู้ที่สมบูรณ์แล้วทรงอยู่ในโลกนี้เพื่อสอนธรรม^{๕๑}

เรยก็ล่าวว่า คำว่า ทุลกุ ในอิเบตยังคงรักษาความหมายของ “การมาเกิดที่บริสุทธิ์”(pure incarnation) แต่ก็มีการขยายความหมายออกไป ซึ่งความหมายที่ขยายออกไปนี้ก็มีมาก่อนแล้วในอินเดีย โดย ทุลกุหรือ นิรมานกายในอิเบตหมายถึง ๑) พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้อย่างสมบูรณ์ ๒) มนุษย์ผู้รู้แจ้งรวมถึงทุลกุที่ใช้กันในอิเบต ๓) วัตถุที่สร้างขึ้นอันเป็นศิลปะที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่นพระพุทธรูป หง้าหรือภาพพระนักบุญแบบอิเบต สูปเจดีย์ที่บรรจุพระธาตุ และสิ่งสร้างอื่นๆที่ได้ทำให้ศักดิ์สิทธิ์โดยการถ่ายทอดอิ曼จากของการตรัสรู้^{๕๒}

ในงานวิจัยนี้จะขอละเอียดความหมายหรือความเป็นมาของคำว่าทุลกุในทางประวัติศาสตร์อันย้อนไปไกลถึง อินเดีย และความหมายอื่นๆจะขอกล่าวเฉพาะความหมายที่เป็นบุคคลหรือลามะที่กลับชาติมาเกิดตามบริบท ของอิเบตนี้เท่านั้น

แนวคิดทุลกุนี้ เรยก็ล่าวว่า เป็นการมาเกิดที่บริสุทธิ์ผ่านกระบวนการทางปัญญาแต่ไม่ใช่อัตตาและก็เป็น คนคนเดียวกันกับชาติที่แล้วที่กลับมาเกิดมา ซึ่งคำว่าคนในชาติที่แล้วนี้เรียกใช้คำว่า นักบุญในชาติปางก่อน(a previous holy person) ซึ่งหมายถึงคนผู้หญิงรู้ความจริงอย่างเต็มเปี่ยม(fully realized people) แต่ก็มีปัญหาอยู่ ว่าขอบเขตการบรรลุนี้มีความกว้างขวางแค่ไหน และการใช้คำว่าทุลกุในความหมายตามตัวอักษรก็มีปัญหา เพราะว่าทุลกุบางคนไม่ได้แสดงให้เห็นเลยว่าเป็นผู้บรรลุธรรมในขั้นสูงอย่างเป็นพิเศษซึ่งก็จะไม่มีอำนาจทาง ธรรมที่จะมาเลือกเกิดใหม่ได้ ในทางปฏิบัติแล้วคนผู้เป็นทุลกุที่ว่าเป็นคนคนเดียวกับอาจารย์ทางธรรมในชาติ ก่อนนั้นก็อ้างว่าจำชาติที่แล้วไม่ได้และไม่รู้สึกว่าเขื่อมโยงกับอาจารย์องค์ก่อน แต่ทั้งนี้ทุลกุส่วนใหญ่ก็เห็นพ้อง ต้องกันว่า สายประเพณีมีความสมเหตุสมผลทางจิตวิญญาณ^{๕๓}

สิ่งที่เป็นค่าตามตามที่กล่าวมานี้ ท่านเชอเกียม ตรุปารินโภเช กล่าวว่า ทุลกุ มี ๓ ประเภทคือ

๑. ผู้ที่เป็นทุลกุแต่เพียงชื่อแต่ไม่ได้เป็นตามข้อเท็จจริง เป็นคนธรรมชาติสายประเพณีแต่ต้องให้เป็นทุลกุ เพื่อทำหน้าที่ทางศาสนา ทางสังคม ทางการเมือง บุคคลเข่นนี้ท่านตรุปารินโภเชกว่า ไม่ใช่ทุลกุที่แท้จริงใน ความหมายที่เคร่งครัดตามถ้อยคำ เพราะเขาไม่ใช่การกลับชาติมาเกิดของอาจารย์เจ้าองค์ก่อนจริง อาจเป็นคน เดียวกันกับเขา (ในคำว่าคนเดียวกันนั้นหมายถึงเรื่องจิตเท่านั้น ไม่ใช่อัตตา) และเขาก็ไม่ได้เชื่อมโยงกับ นักบุญ นักบุญ ลามะ มหาสิทธิ หรือพระโพธิสัตว์องค์ก่อน เขาเพียงได้รับเลือกให้มาทำหน้าที่ในชาตินี้ ไม่มี ความเกี่ยวข้องของโชคชะตาทางกรรมกับทุลกุระดับนี้ เพราะเขาเพียงได้รับเลือกมาเพื่อรับตำแหน่งทางสถาบัน

^{๕๑} Reginald A. Ray, *Secret of the Vajra World: The Tantric Buddhist of Tibet* (Boston: Shambhala, 2002), p.360.

^{๕๒} Ibid., pp.360-361.

^{๕๓} Ibid., p.374.

แต่ท่านตรุงปักกี้ยืนยันว่า การปฏิบัติแบบนี้ก็มีความชอบธรรมและมันก็เป็นกรรมที่ดีมากของบุคคลเข่นนั้นที่ได้รับเลือก และเป็นตัวเร่งการพัฒนาการปฏิบัติในตำแหน่งสูงของเขาย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๒. ทูลกุญแจได้รับการประสาทพร(the “blessed tulku”) ท่านตรุปางrinpoche อธิบายทูลกุประเกทที่ ๒ นี้ว่า ทูลกุประเกทนี้เป็นทูลกุส่วนใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันในตะวันตกและสายประเพณีการกลับชาติมาเกิดตรุปางทูลกุก็จดอยู่ในทูลกุประเกทนี้ และทูลกุญแจได้รับการประสาทพรก็ไม่ควรเข้าใจว่าเป็นการกลับชาติมาเกิดตามตัวอักษรของบุคคลในชาติก่อน สำหรับความสัมพันธ์กับบุคคลในชาติก่อนนั้น rinpoche กล่าวว่า คนในชาติก่อนเลือกคนที่ใกล้ชิดมาก ๆ หรือเลือกพระโพธิสัตตว์ผู้ยังคงดำเนินตามมรรค แล้วคนในชาติก่อนก็ถ่ายทอดพลังทางจิตวิญญาณ(spiritual energy) หรือคุณสมบัติพิเศษแห่งทูลกุตามสายประเพณีที่ท่านได้รับมาจากการองค์ก่อนอีกด้วย ให้ผู้ที่ท่านเลือก ดังนั้นคุณผู้มาเกิดใหม่จึงได้รับการรับรอง(is recognized) ว่าเป็นการกลับชาติมาเกิดของบุคคลในชาติก่อน และเหตุผลที่อาจารย์ในชาติก่อนเลือกถ่ายทอดแก่คุณเข่นนี้ก็ เพราะว่าเขาเป็นนักปฏิบัติในขั้นสูง และทูลกุชนิดนี้ก็สามารถบรรลุผลลัพธ์ตามข้อของเข้า แต่ก็ต้องผ่านการฝึกฝน ศึกษาและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่เขามีพื้นฐานของการทายรู้ มีศักยภาพในการทายรู้มากกว่าคนธรรมดា แต่ก็ยังไม่ได้ทายรู้อย่างแท้จริงเข้าจึงยังต้องฝึกฝน ศึกษา จากนั้นจึงเริ่มก้าวหน้าขึ้นไปถึงขั้นเดียวกับอาจารย์องค์ก่อนที่ให้พรเข้าเพริ่งว่าพลังงานทางจิตวิญญาณที่เขามาได้รับ จึงทำให้เขามาถึงจุดนี้^{๑๔}

บางครั้งทุกๆผู้ได้รับการประสาทพรก็มีความทรงจำในองค์ที่อยู่ในชาติก่อน แต่ในกรณีของท่านตรุปารินโปเนี้ยท่านกกล่าวว่า ท่านรู้สึกว่าท่านไม่ใช่บุคคลผู้เป็นตรุปาริที่ ๑๐ อย่างแท้จริง หมายความว่าท่านซึ่งเป็นตรุปารองค์ที่ ๑๐ หรือผู้ที่กลับชาติตามเกิดขององค์ที่ ๑๐ ไม่ใช่การกลับชาติตามเกิดขององค์ที่ ๑๐ แต่รินโปเชกล่าวว่า ท่านเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำขององค์ที่ ๑๐ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตองค์ที่ ๑๐

แล้วก็มีคำถามว่า อาจารย์ในชาติที่แล้วผู้ประสาทพรนั้นหายไปไหน เช่นในกรณีของท่านเชอเกิล์ม ตุรุงปากีคือ องค์ที่ ๑๐ ที่ให้พรท่านตุรุงปานน์ไปเกิดใหม่ที่ไทย อย่างไร

ท่านเชอเกียม กล่าวว่าแม้ว่าพรหรือพลังงานทางจิตวิญญาณ อันเป็นการหยั่งรู้เดิมแก่นี้ได้ที่ไปแล้วแต่ก็ไม่ได้หมายความว่ามันจะพร่องหรือหมดไป หรืออย่างที่เคยกล่าวไว้(ในงานฉบับสมบูรณ์) ก็คือมันไม่ใช่น้ำที่เทใส่ภาชนะแล้วน้ำนั้นจะหมดไป แต่พรนี้ยังเต็มเปี่ยมอยู่เหมือนเดิม และอาจารย์ผู้ประสาทพรก็ยังกลับมาเกิดอยู่บนโลกนี้ แต่ไม่ใช่เป็นการกลับชาติตามเกิดแบบพิเศษอะไร เป็นการกลับชาติเกิดแบบไม่มีชื่อเสียงเรียงนาม ท่านอาจารย์มาเกิดเป็นคนธรรมชาติที่ไม่ได้รับอิทธิพล เช่น ชาวไร่ ชาวนา ชาวประมง นักธุรกิจ นักการเมือง

¹⁸⁶ Chögyam Trungpa Rinpoche in Reginald A. Ray, *Secret of the Vajra World: The Tantric Buddhism of Tibet* (Boston: Shambhala, 2002), pp.375-376.

หรืออื่นๆไม่ใช่จะเป็นคนประเภทไทยก็ตาม และท่านก็ไม่จำเป็นต้องมาเกิดในดินแดนที่มีพุทธศาสนา เพราะคำสอนเพื่อการหลุดพ้นนั้นสอนกันในระดับใดก็ได้ ท่านเหล่านั้นจะได้รับการช่วยเหลือในทุกระดับ ทุกชนิด โดยท่านเชอเกียม กล่าวอีกว่า บุคคลเข่นนั้นอาจจะไม่เคยได้ยินได้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้ามาก่อน แต่ท่านก็ หยั่งรู้ได้ด้วยตัวท่านเอง เพราะในกรณีเข่นนี้มีความทรงจำบางอย่างจำรงอยู่ในตัว จึงมีมโนทัศน์พื้นฐานของชีวิตในตัวท่าน^{๒๕}

๓. ทุลกุโดยตรง(direct tülku) ทุลกุประภากันที่ท่านเชอเกียม กล่าวว่า เป็นพระโพธิสัตตว์ในระดับสูงผู้กลับชาติมาเกิดแล้วเกิดอีกเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ ทุลกุโดยตรงนี้เป็นทุลกุที่เข้าใจกันว่าเป็นการกลับชาติมาเกิดที่แท้จริงตามตัวอักษร เป็นทุลกุที่อยู่ในประเภทที่สูงสุด และไม่ใช่ยุคใดสมัยใด ท่านเชอเกียม กล่าวว่า ทุลกุที่แท้จริงนี้จะมีน้อยมาก (very few)^{๒๖}

ทุลกุที่แท้นี้ ท่านเชอเกียมกล่าวว่า แม้อายุยังน้อย เช่นหกขวบก็ดูเหมือนจะวัยทุกสิ่ง และพ่อแม่ของเขาก็จะรู้ดีว่าตัวเองต่ำต้อยไปนักตากับการที่มีบุตรเข่นนี้ เด็กชนิดนี้ดูเหมือนจะปฏิบัติหน้าที่ในโลกนี้ได้ดียิ่งเกินกว่าที่เขากำลังเป็น แม้ว่าเขากำลังไม่เคยเล่าเรียนเขียนอ่าน หรืออาจจะเพียงได้รับการแนะนำแต่เขาก็เข้าใจได้อย่างรวดเร็วมากและเลือกครุชของตัวเองได้ถูกต้องอันเขากำดำเนินตาม และการฝึกฝนสำหรับเขามีความจำเป็นแต่เพียงเล็กน้อย^{๒๗}

เรยกล่าวว่า ทุลกุโดยตรงหรือทุลกุที่แท้นี้ ในชาติต่อไปท่านอาจจะกลับชาติมาเกิดใหม่เป็น ๕ คน ซึ่งแสดงถึงกาย วาจา ใจ คุณสมบัติ และการกระทำของท่าน ซึ่งในกิเบตก็มีตัวอย่าง เช่นในกรณีของท่านเจมกันงตวูล(Jamgön Kongtrül) เป็นต้น^{๒๘}

อันว่าความสามารถในการกลับชาติมาเกิดนี้ ในแห่งหนึ่งขึ้นอยู่กับภูมิของพระโพธิสัตตว์ วิถีแห่งพระโพธิสัตตว์ตามคำสอนของพุทธศาสนา尼古覺拉瑪南迦密密法 ได้กล่าวมาเป็นอุดมคติทั้งหมด การพัฒนาทางจิตวิญญาณของพระโพธิสัตตว์นั้นแบ่งเป็น ๑๐ ขั้น หรือ ๑๐ ภูมิ (the ten bhumi) ของการหยั่งรู้

ในทศภูมิมิกสูตร(the Dashabhumiaka Sutra)กล่าวว่า พระโพธิสัตตว์ผู้ได้ภูมิธรรมเหล่านี้จะมีอำนาจในการเลือกสถานการณ์การเกิดใหม่ของเขายในเรื่องของเวลา สถานที่ ครอบครัว และอื่นๆอย่างมีสติสำนึกรอย่างเป็นไปตามเจตนา อำนาจนี้ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถและความมหัศจรรย์ต่างๆที่สอดคล้องกับภูมิธรรม ขั้นสูงของพระโพธิสัตตว์ ซึ่งภูมิธรรมอำนาจนี้ก็เป็นลักษณะสำคัญของสายประเพณีทุลกุ ผู้ซึ่งมีอำนาจที่จะเลือก

^{๒๕} Ibid., pp.376-377.

^{๒๖} Ibid., pp.377.

^{๒๗} Ibid., pp.377-378.

^{๒๘} Reginal A. Ray, *Secret of the Vajra World: The Tantric Buddhism of Tibet* (Boston: Shambhala, 2002), p.378.

การเกิดใหม่หลังจากตายไป เพราะสามารถหาทางกลับมาเกิดยัง โลกมนุษย์ได้อีก ทั้งยังสามารถเลือกครอบครัวที่จะมาเกิด เลือกสถานที่เกิดได้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในภูมิธรรม^{๙๙} สำหรับภูมิของพระโพธิสัตตว์นั้นนี้ดังนี้

- ภูมิที่ ๑ ประมุทิตา (pramuditā—Very Joyful)
- ภูมิที่ ๒ วิมลลา (Vimalā—Stainless)
- ภูมิที่ ๓ ประภาภารี (prabhākarī—Luminous)
- ภูมิที่ ๔ อรจิษมะตี (arciṣmatī—Radiant)
- ภูมิที่ ๕ สุตุรชยะ (sudurjayā—Difficult to Overcome)
- ภูมิที่ ๖ อภิมุขี (abhimukhī -Manifest)
- ภูมิที่ ๗ ทุรัมคามะ (dūramūgama—Gone Afar)
- ภูมิที่ ๘ อะจล่า (acalā-Immovable)
- ภูมิที่ ๙ สาธุมะตี (sadhumatī-Good Intelligence)
- ภูมิที่ ๑๐ ธรรมะเมฆาหรือธรรมเมฆา (dharmameghā—Clouds of Doctrine)^{๑๐}

ขันต่อจากนี้คือขัน พุทธภาวะ(Buddhahood)^{๑๑} อันเป็นขันสูงสุด ในที่นี้จะยกถ้าเรื่องความสามารถในการแสดงออกอันเป็นพลาณุภาพต่างๆของพระโพธิสัตตว์ในการมาเกิดใหม่ เฉพาะในภูมิที่ ๑ ดังนี้ คือ พระโพธิสัตตว์ที่ได้ภูมิสำสามารถเข้ามาน (absorption) แบบต่างๆ ได้ ๑๐๐ แบบ และเห็นพระพุทธเจ้าได้ ๑๐๐ พระองค์ และรู้พรของพระองค์ได้อย่างสมบูรณ์ พระโพธิสัตตว์ภูมินี้สามารถเคลื่อนสู่ ๑๐๐ โลกธาตุ ไปในพุทธเกย์ตรต่างๆ ๑๐๐ พุทธเกย์ตร แสดงออกในโลกต่างๆ ๑๐๐ โลก และเป็นสรพัตต์ต่างๆ ๑๐๐ สัตว์อย่างใด เติมที่ สามารถอาศัยอยู่ ๑๐๐ กัลป์ เท็นกัลป์เก่า ๑๐๐ กัลป์ กัลป์ป่อนาคต ๑๐๐ กัลป์ สามารถเปิดประดุประธรรมคำสอน ๑๐๐ ประดุ และแสดงออกเป็นรูปร่างได้ ๑๐๐ รูปร่าง และแต่ละรูปก็มีพระโพธิสัตตว์ติดตาม ๑๐๐ องค์^{๑๒}

^{๙๙} Ibid., p.364.

^{๑๐} The Dalai Lama, *Opening the Eye of New Awareness*, trans. Donald S. Lopez Jr., with Jeffrey Hopkins (London: Wisdom Publications, 1985), p.92.

^{๑๑} Gampopa, *The Jewel Ornament of Liberation: The Wish-fulfilling Gem of the Noble Teaching*, trans. Kenpo konchog Gyaltsen Rinpoche (Ithaca: Snow Lion Publications, 1998.), p.277.

^{๑๒} Ibid., pp.266-267.

การแสดงออกมาอยู่ในที่ต่างๆ ๑๐๐ ที่นี่ พระพุทธเจ้าตรัสว่าอยู่ในเวลาเดียวกันเพื่อช่วยสรรพสัตว์ คือสามารถอยู่ใน ๑๐๐ กาแลกซี่ที่แตกต่างกัน หรือ ๑๐๐ ที่ในประเทศไทยเดียวกันก็ได้ ถ้ายังอยู่ในภูมิที่สูงขึ้นไปก็ยังมีความสามารถมากขึ้น นี้ก็เป็นดั่งเดียวกับทุลกุที่แท้จริงที่สามารถมาเลือกเกิดและเลือกเงื่อนไขต่างๆ ได้ แต่สายประเพณีไม่เคยนำมาใช้หากนธรรมด้า ผู้นำทำกิจกรรม หรือกิจกรรม ยกเว้นอาจารย์ทางจิตวิญญาณ^{๖๖}

ที่กล่าวมานี้ กล่าวมาในแต่ที่เป็นภาพรวมของทุลกุ และคุณสมบัติของทุลกุรวมถึงภูมิที่ทุลกุที่เป็นพระโพธิสัตตว์ดำเนินตาม ซึ่งก็เป็นปณิธานของพระโพธิสัตตว์ สำนัในตอนต้นบทที่ผ่านมา กล่าวถึงในแต่เทคนิค หรือวิธีทางสามารถและคัมภีร์หรือหลักการปฏิบัติในการหลุดพ้น และในการกลับชาติมาเกิดเมื่อพิจารณาร่วมกัน แล้วก็อาจทำให้เข้าใจในเรื่องการกลับชาติมาเกิดตามที่รรศนของพุทธศาสนา尼古�瓦ชรยานได้ขึ้น แม้จะกล่าวมาไม่ละเอียดนัก

การกลับชาติมาเกิดขององค์ค่าໄລ ตามที่ ๑๕

การกล่าวถึงการกลับชาติมาเกิดขององค์ค่าໄລ ตามที่ ๑๕ นี้ นอกรากลือว่าพระองค์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณแล้ว พระองค์ยังทรงเป็นตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดและเป็นที่รู้จักกันมากที่สุดของชนชาติธิเบตและรวมถึงชาวยะวันตุกในการเป็นพระلامะที่กลับชาติมาเกิด นอกรากชนชาติธิเบตโดยทั่วไปแล้ว สายประเพณีน้อยใหญ่ในทุกนิกายและกิ่งนิกายของพุทธศาสนาแบบธิเบตต่างก็ถือว่าพระองค์ทรงเป็นพระประมุขทางจิตวิญญาณ และพระประมุขทางโลกอีกด้วย ซึ่งครั้งราปสาทะและความรู้สึกเช่นนี้ก็ได้เกิดมีขึ้นแก่ส่วนอื่นๆ ของโลกด้วย เช่นกัน โดยเฉพาะชาวยะวันตุกที่หันมาให้ความสนใจในพุทธศาสนาแบบธิเบต เพราและและเคยได้สัมผัสถกนและร่วมกัน แก่ปัญหาต่างๆ นานา หรือความทุกข์ของชีวิต และได้พนกันความสุขของชีวิต รวมทั้งเห็นทางเดินของชีวิตที่ถูกต้อง ทั้งๆ ที่ชาวยะวันตุกเป็นผู้ดูดมั่นในระบบเหตุผลแบบตะวันตกและเกิดมาพร้อมกับความเจริญมั่งคั่งทางวัตถุ แต่สิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชีวิตได้ ไม่สามารถดับทุกข์ในเรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตายได้ การออกแบบกรอบทางความคิดเดิมๆ จึงได้เกิดขึ้น แล้วเขาก็เห็นถึงความแตกต่าง

ความเป็นผู้กลับชาติมาเกิดของพระองค์นี้ จะถือว่าพระองค์เป็นทุลกุประเภทใดใน ๓ ประเภทที่กล่าวมาคือ

๑. ทุลกุโดยคำแห่ง

^{๖๖} The Twelfth Tai Situpa, *Awakening the Sleeping Buddha* (Baston: Shambhala South Asia Editions, 1999), p.53.

- ๒. ทุกผู้ได้รับการประสาทพร
- ๓. ทุกที่แห่งจริงตามตัวอักษร

นอกจากนี้ เรายังจะสังสัยได้ว่าพระองค์เป็นผู้บรรลุธรรมจริงหรือเปล่า ถ้าบรรลุจริงพระองค์บรรลุธรรมในขั้นไหน ใน

- ๑. ธรรมกาย บรรลุในความตาย
- ๒. สัมโภคกาย บรรลุในบางโรคอันตรกพ
- ๓. นิรมานกาย บรรลุในตอนเกิดใหม่

สำหรับคำกล่าวที่ว่า พระองค์เป็นพระนิรมานกายของพระอวโถกิเตศวนนั้นเป็นสิ่งที่เราสามารถทำความเข้าใจได้หรือไม่ในเชิงสติปัญญา

คำตามที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่คำตามที่ง่ายและไม่มีคำตอบที่ง่าย เป็นคำตามที่ยากแก่การตอบ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะละคำตามนี้ไปได้ เพราะผู้วิจัยคิดว่าตัวเองมีกรรมที่จะต้องตอบ แม้ว่าผู้วิจัยมีข้อจำกัดหลายอย่าง ทั้งในแง่สติปัญญา เวลา และอื่นๆ แต่ด้วยกรรมที่เคยทำมาและเจตนาที่เคยตั้งไว้จึงก่อเกิดพลังหลักลั่นขึ้นในหัวใจ(the surplus in man in my heart)และรินไหลออกไปตามครรลอง ซึ่งในแง่หนึ่ง ในการมรณ์ความรู้สึก เมื่อ มันเกิดขึ้น เรายังไม่อาจเข้าใจ ไม่อาจหักไม่อาจห้ามไฟแห่งอารมณ์ไม่ให้มีควนได้ แต่ก็ไม่ควรที่ว่าเราจะตกลอยู่ ภายใต้อารมณ์หรือเป็นการแสดงของอารมณ์ หรือเป็นคนระเบิดอารมณ์หรือเจ้าอารมณ์ เมื่อ้อนการปล้ำห่วงยางในทະเด เผระอารมณ์อาจจะขึ้นในขณะหนึ่ง และในขณะต่อมา เราอาจจะข้ออารมณ์แห่งห่วงยางนั้น การปล้ำกัน ไปการปล้ำกันมากับห่วงยางแห่งอารมณ์นั้นก็ไม่ใช่วิธีที่จัดการกับอารมณ์อย่างถูกต้องตามคำสอนของท่าน อาจารย์เชอเกิม ตรุงป่า วินโภเช ทางที่ดีและทางที่เป็นกลางคือ เราเพียงปล่อยให้มันเกิดขึ้น และปล่อยให้มัน ดับลง เราเพียงลื่นไหลไปกับมัน เราไม่อาจเก็บกอดอารมณ์เอาไว้และก็ไม่อาจระเบิดอารมณ์ออกมานะ เราเพียงชี้ ยอดคดลื่นแห่งอารมณ์ ขึ้นสูง ลงต่ำไปกับมัน รับรู้ธรรมชาติของมัน มองเห็นมันอย่างที่มันควรจะเป็น ดูจดที่ ศิลปินมองเห็นความจริงหรือความดีงามในธรรมชาติและวัดสัจจะนั้นออกมาน้ำด้วยเอกคตกรรมน์ เราจึงได้เห็น งานศิลปะและงานทางศาสนาว่าชุมชนในอารมณ์ แต่ก็ยังเปี่ยมล้นอยู่ด้วยตระรักษะและเจตนาอันบริสุทธิ์ อันทำให้ เกิดการปราศจากการไปแห่งความไร้เหตุผลของอารมณ์ เพราะความจริงโดยเฉพาะในพุทธศาสนา เมื่อแสดง ออกมาก็ไม่จำเป็นต้องเป็นความจริงที่แหงแหลอารมณ์จึงจะน่าเชื่อถือ ตระรักษะเป็นเพียงเครื่องมือชั้นหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ใช่ทั้งหมด เพราะลำพังตระรักษะไม่สามารถทำให้เราหยิ่งเห็นความจริงได้ถึงขอบเขตของมันและการวิจัย ทางพุทธศาสนาก็ไม่ใช่การเล่นเกมทางตระรักษะอันโครงจะใช้กรอบใด มากับมารวิจัยเข้ากับความเห็นของอัตตา เพื่อจะตีความไปทางใดก็ได้อันเป็นการละเล่นของเกมทางสติปัญญา อันเป็นการละเล่นของอารมณ์อันอยู่ใน ส่วนของความประพฤติผิดทางความคิด โดยเฉพาะกรอบตะวันตกที่ค่อนข้างจะคับแคบ ถ้านำมาใช้ไม่ดีต่อ

พุทธศาสนาอาจจะเข้าข่ายมิจฉาทิกูฐีได้(จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะทางไดกิใช้อารมณ์ เพียงแต่ว่าจะใช้ห่วงยางแห่ง อารมณ์แบบใด) แต่การวิจัยทางพุทธศาสนา ก็ไม่ใช่ว่าไร้ตระกูลหรืออ่อนด้อยเรื่องตระกูลที่จริงตระกูลจะมา ก่อนครั้งท่าเสียด้วยข้า เพียงแต่ว่ามีองค์ประกอบที่มากกว่าตระกูลที่จะต้องนำมาพิจารณา แต่แน่นอนว่างานวิจัย ฉบับนี้ไม่อาจทำได้ถึงระดับนั้น เพียงแค่ว่าปล่อยให้มันไหลลอกอกมา เมื่อเมฆตั้งเค้าแล้วฝนก็ตก ดอกไม้ก็เบ่ง บาน สายลมก็พัดผ่าน สายรุ้งก็ทอแสง

การที่จะตอบได้ว่า องค์ด้าได ตามะที่ ๑๔ เป็นทุลกุประเกทได ก่อนอื่นควรจะพิจารณาว่าคนอื่นพูดถึง พระองค์ไว้ว่าอย่างไร และพระองค์ตรัสถึงหลักการในเรื่องนี้ไว้ว่าอย่างไรบ้างและตรัสถึงพระองค์เองว่าเป็นเช่น ไร

ประการแรกจะขอพิจารณาถึงชื่อ หรือฉายาของพระองค์ก่อนอันเป็นชื่อหรือฉายาที่มีคุณถวายยกย่อง ชื่อ เหล่านี้ก็คือ

กุนดุน(Kundun)แปลว่า พระผู้มาโปรดหรือพระผู้ปรากฏมาโปรด(The Presence)เมื่อแปลเข่นนี้ก็ให้ ความรู้สึกว่าเป็นการมาปรากฏเพื่อช่วยเหลือและให้ภาพของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางสามາชี

ด้าได ตามะ แปลว่า มหาสมุทรแห่งปัญญา แม้ชื่อนี้จะกล่าวได้ว่าเป็นชื่อตำแหน่งแต่แท้ที่จริงแล้วเป็นชื่อที่ มีความหมายในทางธรรม เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเพื่อความหมายนั้น ไม่ได้เป็นชื่อแบบเดียวกับตำแหน่ง ประชานาธิบดี หรือนายกรัฐมนตรีหรือแม้แต่พระราชนักบุญตระกูลเป็นชื่อทางโลก ซึ่งอันว่าชื่อทางธรรมนี้ก็ มีใช้กันในแครวาก เพาะผู้ที่เข้ามาร่วมในบวรพุทธศาสนาจะได้รับชื่อทางธรรม คือ กิขุนามะ เมื่อได้รับชื่อ กิขุ เขย่าอ่อนไม่ใช่ นาย ก นาย ข ดังเมื่อก่อนอีกต่อไปในทางธรรม แม้ในทางพิธีกรรมอาจเอาไว้เพื่อสวัสดิ์ แต่ ในทางธรรมถือได้ว่าเป็นเชือกสายเสือดของพระพุทธเจ้าผู้ถือสายธารธรรมของพระองค์ลงมา และเขามีภารกิจที่ จะต้องค้นหาพระนิพพาน และปลดปล่อยความทุกข์ของสรรพสัตว์ เลกชั่นเดียวกันกับชื่อ ด้าได ตามะ อัน สะท้อนความลุ่มลึกในทางธรรมปัญญา และความสำคัญนั้นก็ยังอยู่ที่ว่าชื่อนี้เป็นที่ยอมรับและบูชามา ๑๔ รุ่น ทั้งความหมายภายนอกและความหมายภายใน อันเป็นความหมายทางธรรม

อำนาจแห่งถ้อยคำ หรือ วจนพล (Power of the Word) คำนี้ให้ความหมายถึงอำนาจในการสอนธรรม หรือแสดงธรรม ชื่นก็แสดงถึงความลุ่มลึกหรือประสบการณ์การรู้แจ้งในทางธรรมและสามารถนำออกมารสดัง แจ้งประจักษ์แก่ทั่วไปได้ฟังธรรมได้

องค์วัติของพระพุทธเจ้าแห่งความกรุณา(Incarnation of the Buddha of Compassion)คำนี้ หมายความว่า พระองค์เป็นส่วนหนึ่งหรือเกิดมาจากพระอวโโสกิเตศวร ซึ่งเป็นพระโพธิสัตตว์มหาสัตตว์แห่ง ความกรุณา คือพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงมีความกรุณาเป็นองค์คุณหรือคุณสมบัติประจำพระองค์อย่างหนึ่ง และถ้ามีใครแสดงออกหรือเป็นรูปร่างแห่งความกรุณานั้น หรือผู้เป็นเลิศ ผู้เป็นตัวแทนแห่งภารกิจกรุณาของ

พระพุทธเจ้า เหมือนกับที่บิดาเลือกบุตรคนใดคนหนึ่งที่ดีที่สุดมาสืบทอดกิจการ หรือรับมารดกบางอย่างอันเนื่องด้วยเหมาะสมกว่าคนอื่น เพราะฉะนั้นพระผู้นั้นก็คือ พระอวโลกิเตศวาร ซึ่งเป็นเทพโพธิสัตตว์ผู้ปกป้องธรรม ดูจะเดียวกับที่พระราที พระสารีรบุตร ผู้เป็นเลิศในทางปัญญา พระโมคคลานะ ผู้เป็นเลิศในทางถุทธาพระานันท พระสีวัล พระมหากัสปะ และพระอื่นๆผู้เป็นเลิศในทางนั้นๆ และด้วยความกรุณา พระอวโลกิเตศวารจึงแสดงออกชี้งุนธิธรรมในความกรุณานั้นมาเป็นของขวัญแก่โลกมนุษย์อันเนื่องอยู่ในทางธรรม และของขวัญอันประเสริฐ อันศักดิ์สิทธิ์ ก็คือ องค์คดาໄล لامะ

ผู้รักษาครรภ์(Keeper of the Faith)คำนี้ให้ความหมายว่า พระองค์จะยังครรภ์ไว้ในทางธรรมมิให้เสื่อมหายไปจากโลก ให้ผู้คนมีศรัทธาต่อความจริง ความจริงที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว

นิรมาณกายอันมีชีวิตของเทวะผู้ศักดิ์สิทธิ์(living Emanation of Divinity)คำนี้ให้ความหมายว่าพระองค์คือ เทพในร่างมนุษย์ เทพในที่นี้ก็คือ เช่นเรซี หรือ เชนเรซิก หรือ พระอวโลกิเตศวาร นั่นเอง ในแห่งหนึ่ง องค์คดาໄล لامะ ไม่ใช่ องค์คดาໄล لامะ แต่เป็นพระอวโลกิเตศวรมาปราภู แต่ในแห่งหนึ่งองค์คดาໄล لامะ คือ องค์คดาໄล لامะ ในความหมายที่ว่ามีกำเนิดของมนุษย์และเป็นมนุษย์ แต่ก็มีกำเนิดที่บริสุทธิ์ตามความหมายของนิรมาณกาย เพราะทำ samaññi ด้วยกายามายาหรือกายที่เกิดจากอำนาจธรรมมาเกิด ไม่ใช่การเกิดแบบขันนกที่ลอยไปตามลมหรือเกิดเพราะแรงกรรมแบบบุญุคุณและมีจิตวิญญาณ(Spirituality)ของเทพโพธิสัตตว์มหาสัตตว์

นอกจากนี้ยังมีชื่ออื่นๆอีกที่แสดงถึงคุณสมบัติภายในของพระองค์

ประเด็นต์อมาที่จะนำพาจารณาคือ พระอัจฉริยภาพในการเล่าเรียนเขียนอ่านของพระองค์ หรือ การศึกษา ฝึกฝนในทางธรรม แม้ว่าพระองค์จะทรงเล่าฯพระองค์ทรงศึกษาอย่างหนักตั้งแต่ยังเล็กๆในวัยเด็ก เรื่อยมา ทราบเท่าที่เวลาจะอำนวยในยามที่บ้านเมืองวิกฤติ แต่ตามที่กล่าวมาแล้วว่าถ้าเป็นทุลกุพระจตุ้ง ศึกษาอย่างหนัก แต่จริงๆก็อาจจะล้มเหลวได้ถ้าสภาพแวดล้อมไม่อำนวยหรือมีความกระทบใจบางอย่างเข้ามาในชีวิต^{๗๔} แต่ถ้าเป็นทุลกุที่แท้จริงจะไม่พลาดความสำเร็จในทางธรรม ไม่ว่าเขาก็จะไปเกิดในที่ใด ไม่ว่าจะมีความรับรู้ว่าเขานี่เป็นทุลกุหรือไม่ก็ตาม อาจเป็นไปได้ที่เพียงแค่ในไม้พร้าไวหานี่ในก็เป็นประสบการณ์ทางธรรมแก่เข้า เพราะว่าเข้าด้วยที่ท่านโซเกียล รินโปเชกล่าวเอาไว้ มีธรรมชาติเดิม(original nature)อันเป็นความทรงจำทางปัญญาของภารจุติมายุ่งภายใน(the wisdom memory the Incarnation has inherited)อันจะตื่นขึ้น(awakens)ซึ่งเป็นสัญญาณที่แท้จริงอันเป็นอำนาจของเข้า และตัวอย่างที่รินโปเช ยกมา ก็คือ องค์คดาໄล لامะ ว่า พระองค์สามารถที่จะเข้าใจในการฝึกฝนในทางธรรมตั้งแต่อายุยังน้อย(he was able to understand at an early

^{๗๔} Rinald A. Ray, *Secret of the Vajra World: The Tantric Buddhism of Tibet* (Boston: Shambhala, 2002), p.379.

age)โดยไม่ได้ยุ่งยากมากนัก(without much difficulty) ทั้งในแง่ของพุทธปรัชญา(Buddhist philosophy)และคำสอนที่ยากที่จะเข้าใจ ซึ่งตามปกติจะใช้เวลาหลายปีกว่าจะเขี่ยวชัล อย่างเช่นกรณีที่คล้ายกันกรณีหนึ่งที่รินโปเช ยกมาเก็ตติ กรณีของท่านจังยัง เกนเซ ซึ่งก็เป็นกรณีที่การศึกษาหรือการปฏิบัติมีความจำเป็นน้อยกว่าคนอื่น นั่นคือ ตอนที่ท่านเกนเซยังเด็ก อาจารย์ท่านให้คัมภีร์การสาดพระนามขององค์พระมัจฉุศรี(Chanting the Names of Manjushri)มาให้จำ โดยต้องจำให้ได้ภายในตอนเย็น แต่เด็กกลับเอาแต่เล่นจนใกล้เขื่นจึงจับคัมภีร์มาอ่านและสามารถจำได้เมื่ออาจารย์มาถึงในตอนเย็น ซึ่งคัมภีร์มีความยากมากหนาประมาณ ๕๐ กว่าหน้า และตามปกติต้องใช้เวลาหลายเดือนกว่าจะจำได้^{๓๔} กรณีนี้ก็คงคล้ายๆ กับองค์ค่าໄล ลามะ

นอกจากนี้ ท่านโซเกียล รินโปเช ยังกล่าวว่า องค์ค่าໄล ลามะ ยังได้รับการฝึกฝนในทุกสายประเพณีกับทั้งคำสอนสำคัญของทุกนิกายและกึกถ่ายมาเป็นผู้เขี่ยวชัลที่มีชีวิตอย่างแท้จริงของทุกสายประเพณีในทิเบต แต่กระนั้นโลกทั้งมวลก็รู้จักว่าเป็นกิจขุญผู้เรียนง่ายตรงไปตรงมา เป็นพธรรมด้า และมีท่าทางของการเป็นนักปฏิบัติ ปฏิบัติขอบได้อย่างที่สุด และพระองค์ยังคงความสนใจอันเป็นเลิศในทุกแง่มุมปัญหาของวิชาฟิสิกส์ (physics) ชีวประสาทวิทยา(neurobiology) จิตวิทยา(psychology) และการเมือง(politics) อันเป็นวิชาการสมัยใหม่ และพระองค์ยังมีทัศนะกับทั้งคำเทศนาในเรื่องความรับผิดชอบระดับสากลที่ทั่วโลกยอมรับ นอกจากนี้พระองค์ยังอุทิศตนต่ออหิธรรมหรือการไม่นิยมความรุนแรง(nonviolence)ทั้งชีวิตของพระองค์ ตลอดมา จนพระองค์ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ในขณะที่เป็นเวลาแห่งความรุนแรง และพระองค์ยังทรงเป็นผู้นำในการรักษาสิ่งแวดล้อมของโลก ทั้งยังปลูกให้เพื่อนมนุษย์ได้เห็นพิษภัยของความเห็นแก่ตัว(selfish) ปรัชญาวัตถุนิยม(materialistic philosophy) และพระองค์ยังได้รับการเคารพนับถือจากปัญญาชนและผู้นำทุกหนาทุกแห่ง คนเป็นร้อยเป็นพันทุกเชื้อชาติทั่วโลกที่เปลี่ยนไป เมื่อได้ประสบกับความดีงาม ารมณ์ขัน และความปิติสุข จากเฉพาะพระพักตร์อันศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์^{๓๕}

เท่าที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยมากหนึ่งตัวอย่าง คือท่านโซเกียล รินโปเช ใน การกล่าวถึงองค์ค่าໄล ลามะที่ ๑๕ เพาะท่านโซเกียลเป็นนักปฏิบัติธรรมและเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือมากที่สุดคนหนึ่งในตะวันตก แม้จะมีชีวะวันตกลุดกันในเรื่องนี้หลายคน แต่ในบริบทนี้คำกล่าวของท่านโซเกียลถือได้ว่าสะท้อนภาพได้เพียงพอ และมีน้ำหนักที่สุด อันทำให้พอสรุปได้ว่า องค์ค่าໄล ลามะเป็นทุลกุ หรือผู้กลับชาตินาเกิดจากคนเดิมอย่างแท้จริง ไม่ใช่ทุลกุโดยคำแห่ง หรือ ทุลกุพร อย่างที่กล่าวมา

^{๓๔} Sogyal Rinpoche, *The Tibetan Book of Living and Dying*, 10th ed. (London: Rider, 2002), pp.103-104.

^{๓๕} Ibid., pp.104-105.

เมื่อเราเข้าใจได้ว่า พระองค์เป็นการกลับชาติตามเกิดขององค์ค่าໄล ตามะที่ ๑๓ อะไรที่เราจะพิจารณา ต่อไปว่าองค์ค่าໄล ตามะที่ ๑๔ เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับองค์ค่าໄล ตามะที่ ๑๓ แน่นอนว่าความเกี่ยวโยงที่ว่า นี้ไม่ใช่ในทางกายภาพ หากพิจารณาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา ร่างกายของคนก่อนเกิดไม่ได้มาเป็นร่างกาย ของคนนี้ ร่างกายของคนใหม่ย่อมได้มาใหม่ในร่างกายภาพ และพุทธศาสนาโดยเฉพาะวัชรยานก็ไม่ถือว่าอัตตา หรือวิญญาณ(soul)ของคนเก่าข้ายามาสู่ร่างใหม่ เพราะพุทธศาสนาปฏิเสธอัตตา หรือ soul ถ้ามีอัตตาหรือ soul จะไม่สามารถทำสามาธิในศูนย์ตาในอนุตรอยคัมัณตระดังที่กล่าวมาได้ เมื่อทำไม่ได้ก็ไม่มีทางกลับชาติตามเกิด ตามประเด็นนี้ ถ้าจะมีพระบุคคลยึดอัตตาอยู่ด้วยเช่นปุถุชนทั่วไป ก็เป็นเพียงแค่การเกิดใหม่ตามธรรมชาติ หรือ rebirth แต่ไม่ใช่ reincarnation ตามวิธีนี้ ดังนั้น เมื่อแยกการพิจารณาเรื่องจิตตามพุทธศาสนาออกไปใน รายละเอียด จึงอาจกล่าวคร่าว่า ได้ว่าสิ่งที่สืบเนื่องมาจากคนเก่ามาสู่คนใหม่ก็คือกระแสจิต อันเป็นกระแสจิตที่ มีคุณสมบัติทางจิตวิญญาณที่มีประสบการณ์ทางธรรมในขั้นสูง และสิ่งหนึ่งที่สะท้อนหรือเป็นหลักฐานทาง รูปธรรมในเรื่องนี้ก็คือความจำในชาติที่แล้ว และความคุ้นเคยกับบุคคลในชาติก่อน รวมถึงความสำเร็จใน การศึกษาธรรมในชาตินี้

ในกรณีของความทรงจำของผู้ที่เป็นทุกนั้น องค์ค่าໄล ตามะที่ ๑๔ ตรัสว่า “เป็นธรรมชาติที่เด็กๆ ผู้ กลับชาติตามเกิดจะจำสิ่งของและคนที่เป็นคนในชาติก่อนของตนได้ บางคนสามารถท่องพระสูตรต่างๆ ได้ แม้ว่า เขายังไม่ได้รับการสอนมาก่อนเลย”^{๓๔}

เมื่อตอนที่มีการค้นหาการมาเกิดใหม่ขององค์ค่าໄล ตามะที่ ๑๓ อันเป็นการค้นหาองค์ค่าໄล ตามะองค์ ใหม่นั้น เด็กที่เป็นองค์ค่าໄล ตามะที่ ๑๔ ในปัจจุบัน สามารถจำพะราชาคณะและพระผู้สำเร็จราชการแทน ได้ทั้งๆ ที่คนเหล่านี้ปีก่อนมีความจำต่ำมากและเด็กก็ไม่เคยเห็นคนเหล่านี้มาก่อนเลยตั้งแต่เกิด ทั้งยังสามารถพูดภาษาคุย กันรู้เรื่อง(แม้จะอยู่ต่างถิ่นต่างแดนครัวอันมีภาษาและสำเนียงพูดต่างกัน)และรู้ชื่อเดิมเรียงนามของพระราชาคณะ นั้นอีก และเด็กยังเลือกของใช้ที่เป็นขององค์ที่ ๑๓ ได้อย่างถูกต้อง นี้ยังไม่รวมกับนิมิต สัญญาณทางสามาธิของ ผู้ค้นหา และเหตุการณ์อัศจรรย์ในตอนประสูตรขององค์ค่าໄล ตามะที่ ๑๔ อีกมาก^{๓๕}

เมื่อได้รับคำตามว่า พระองค์ทรงจำสภาวะที่อยู่ในครรภ์ได้ใหม่ พระองค์ทรงตอบว่า เด็กโดยทั่วไปตอน เกิดจะหลับตา แต่พระองค์ลืมตาตอนพระประสูติ ซึ่งเป็นสัญญาณเล็กๆ ที่แสดงถึงการมีสภาวะจิตที่กระจàngแจ้ง ในครรภ์ นอกจากนี้พระองค์ยังได้รับการรับรองว่าเป็นค่าໄล ตามะองค์ใหม่ที่องค์เก่าหรือองค์ที่ ๑๓ กลับชาติตาม

^{๓๔} His Holiness the Dalai Lama, *My Land and My People: The Original Auto-biography of His Holiness the Dalai Lama of Tibet*. (New York: Warner Books, 1997), p.10.

^{๓๕} Ibid, pp.7-9.

เกิดจากเทพยากรณีเนจุง(the Nechung Oracle)^{๓๔๔} อันเป็นเทพอุปถักรหรือเทพที่ปรึกษาประจำพระองค์(เป็นเทพที่แท้จริงตามตัวอักษร เช่นเดียวกับเทพทั้งหลายที่มีความอยอุปถักระบุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล)

ที่ยกมาаниц่คงพอทำให้เข้าใจได้ว่าพระองค์เป็นผู้กลับชาตินาเกิดของ องค์ดาวิ لامะที่ ๑๓ จริงโดย ปราศจากข้อสงสัย แต่หากจะมีข้อสงสัยในเรื่องนี้ก็อาจจะเกิดจากโลกทัศน์ส่วนบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากการ และหากถ้าความรู้สึกในเรื่องนี้ยังไม่ชัดเจน แต่ยังสงสัย(แบบคร่าวๆ) ก็คงต้องเปิดหัวใจให้กับการศึกษาให้ ยิ่งขึ้นไป

คำตามต่อมาก็เราควรจะพิจารณาแม้ว่าจะยากหรืออาจจะเป็นไปไม่ได้ในการตอบคือ พระองค์น่าจะบรรลุ ธรรมตอนไหนในระหว่าง ๓ ช่วงตามที่กล่าวมา

ดังจะเห็นแล้วว่าพระองค์มีความรู้ตัวทั่วพร้อมหรือมีสภาวะจิตที่แจ่มแจ้งในครรภ์(a clear state of mind in the womb)แลวยังเบิกพระเนตรตอนพระประสูติการ นี้ก็แสดงให้เห็นความมั่นคงในสามาธิในขณะอยู่ในครรภ์ เพียงแต่เรอกล่าวไม่ได้จากข้อความนี้ว่าสภาวะจิตนี้ก่อนหน้านั้นมีการขาดสายของ一根รู้ตัวทั่วพร้อมนี้บ้าง หรือไม่ หรือว่ามั่นคงตลอดตั้งแต่ตอนละกายเก่ามา

ประเด็นหนึ่งที่เราควรพิจารณา ก็คือท่าตาย ซึ่งท่านโซเกียล รินโปเช กล่าวว่า นักปฏิบัติธรรมผู้รู้แจ้ง(a realized practitioner)จะดำเนินเนื่องอยู่โดยการรับรู้ในธรรมชาติแห่งจิต ณ ขณะแห่งความตายและตื่นอยู่ใน แสงกระจงแห่งพื้นภูมิ ซึ่งก็คือแสงกระจงแห่งความตายหรือจิตประภัสสรตอนแสงนี้ปรากฏแสดงออกมา ซึ่ง อาจจะอยู่ในสภาวะนี้หลายวัน และนักปฏิบัติบางคนอาจจะนั่งสามาธิตาย บางคนอยู่ในท่าสีห์ไสยาสน์อันเป็น การอยู่ในดุลยภาพที่สมบูรณ์ของสามาธิ^{๓๔๕} ซึ่งหมายความว่า นักปฏิบัติธรรมขั้นสูงทำสามาธิในตอนตายและ สามารถทำได้ในแสงกระจงแห่งความตายอันเป็นขั้นการบรรลุธรรมกาย แต่นี่ก็คือกรณีทั่วไป

สำหรับกรณีขององค์ดาวิ لامะที่ ๑๔ นั้น ณ จุดนี้เราควรจะกลับไปศึกษาการสืบพระชนม์ขององค์ดาวิ لامะที่ ๑๓ ซึ่งท่านสืบพระชนม์ของพระองค์ได้มีการบรรยายเอาไว้ว่า

“ เมนก่อตัวขึ้นอย่างผิดปกติ เห็นได้ในทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงลากชา จำกันได้ว่า หลังจากองค์ ดาวิ لامะสืบพระชนม์ พระกายของพระองค์ซึ่งอยู่ในท่านั่งบนบลังก์ในพระราชวังกุครัว้อนนอร์บุลิงกานในกรุง ลากชานนั้น หันพระพักตร์ไปทางทิศใต้ แต่หลังจากนั้นไม่กี่วันก็เห็นได้ว่าพระพักตร์หันกลับมาทางทิศตะวันออกและ บนเสานี้ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของแท่นบูชา ที่ซึ่งพระกายประทับนั่งอยู่ มีรูปปั้นจำนวนมากประภูมิขึ้น

^{๓๔๔} The Dalai Lama, *A policy of Kindness: An Anthology of Writings by and about the Dalai Lama*, 14th ed., compiled and edited by Sidney Piburn (Ithaca: Snow Lion Publications, 1997), pp.34-35.

^{๓๔๕} Sogyal Rinpoche, *The Tibetan Book of Living and Dying*, 10th ed. (London: Rider, 2002), p.270.

อย่างปัจจุบันกันด่วน หลักฐานทั้งหมดนี้และหลักฐานอื่นได้ชี้แนะนำถึงทิศที่ควรจะไปเสาะทางค์ดาไล لامะองค์ใหม่”^{๔๐}

ตามข้อความเราวาจเข้าใจได้ว่า องค์ดาไล لامะสินพระชนม์ในภาวะสมารี ซึ่งอาจจะเป็นท่านั้นสมารี หรือ ก็อาจจะอยู่ในท่าสีหใหญ่สักกิได้ แต่ที่สำคัญคือทรงสินพระชนม์ในสภาวะสมารี แต่ผู้วิจัยโน้มไปทางที่จะเชื่อว่าอยู่ในท่านั้นสมารีในตอนสิ้นพระชนม์ และจากข้อความนี้เรารสามารถเข้าใจได้ว่าพระองค์น่าจะอยู่ในสภาวะของแสงประภัสสร และก็ใช้เจดจานของพลังทางสมารีทันพระเครียร์และทำรูปดาว ถ้าไม่เช่นนั้นก็วิญญาณ อุกมาจากร่วงและทำเช่นนั้น ถ้าไม่เช่นนั้นก็มีเทพมาทำให้ แต่ที่เป็นไปได้ที่สุดคือพระองค์อยู่ในภาวะสมารีในแสงกระจั่งหรือจิตประภัสสร และพระองค์ทำนิมิตชี้แนะได้ด้วยพระองค์เองซึ่งตรงนี้ก็เป็นการตีความหรือความเข้าใจหรือความรู้สึกในทางปรัชญาของผู้วิจัย(feeling of philosophical mine)ซึ่งก็เป็นไปตามอิทธิพลของกรรม

อีกประดิษฐ์ที่ผู้วิจัยนำมายิจารณาคือ ความสามารถในการเลือกเวลาและสถานที่เกิด และเนื่องจากพระองค์เป็นทุลกุโดยตรงและเป็นนักปฏิบัติธรรมขั้นสูง รวมทั้งเป็นพระโพธิสัตตว์ด้วย ดังนั้น

“ เช่นเดียวกับพระโพธิสัตตว์ทั่วไป องค์ดาไล لامะ จะเลือกเวลาและสถานที่เกิดใหม่ของพระองค์ อันเป็นการกลับชาติมาเกิดของชีวิตในชาติที่แล้ว ขณะที่คุณทั่วไปเป็นการไปเกิดใหม่ตามอัตตาของตน”^{๔๑}

นั่นคือพระองค์เลือกสถานที่และเวลาตามไว้แล้วตั้งแต่ตอนยังมีชีวิต โดยพระองค์เคยมาพักที่นี่ ที่ที่เป็นสถานที่เกิดขององค์ที่ ๑๔ ซึ่งพระองค์ทรงเคยมาพักอยู่ที่วัดการะ รโลไป ดอรเจ (Karma Rolpai Dorje) หลังจากพระองค์เสด็จนิวัติกับมาจากเมืองจีน และทรงประทับใจที่นี่พระเป็นที่ที่สวยงาม ซึ่งพระองค์ทรงหมายตาไว้^{๔๒} และที่สำคัญคือ

“หลังการสิ้นพระชนม์ของพระองค์มีนิมิตหมายหลายอย่างเกิดขึ้น เมื่อ Lamay Özer ถ่ายภาพของท่านมักจะ จำรอยู่ในท่าสมารี ซึ่งเข้าสมารีดังแต่ตอนตายและความน่าเบื่อยังเดือนตายดูเหมือนว่าบังไม่เริ่มเกิดขึ้น เป็นที่รู้ กันว่านี่คือการอยู่ในสภาวะแสงกระจั่ง เมื่อพระกาจขององค์ที่ ๑๓ นหาราชอยู่ในสภาวะของแสงกระจั่ง พระ เศียรทันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตัดกับดินแล้วยังมีนิมิตสัญญาณในไฟฟ้าด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ คือ รุ้งลักษณ์สาย และเมื่อเวลาดีจะเป็นรูปช้าง ดังเดียวกัน dok Om rup mangกรประภูมิขึ้นจากบันไดในทิศ

^{๔๐} His Holiness the Dalai Lama, *My Land and My People: The Original Autobiography of His Holiness the Dalai Lama of Tibet* (New York: Warner Books, 1997), p.10.

^{๔๑} Roger Hicks and Ngakpa Chogyam, *Great Ocean: An Authorized Biography of the Buddhist Monk Tenzin Gyatso His Holiness the Fourteenth Dalai Lama* (London: Penguin Books, 1989), p.17.

^{๔๒} His Holiness the Dalai Lama, *My Land and My People: The Original Autobiography of His Holiness the Dalai Lama of Tibet* (New York: Warner Books, 1997), p.11.

ตะวันออกเฉียงเหนือของล้านหลวงแห่งพระราชวังปอตала อันเป็นสถานที่ใช้ฝึกฝนศึกษาธรรมอย่างมีกิจกรรมกว้างขวาง...”^{๔๔}

การหันพระศรีรัตน์ที่ เกลง เอช มูลลิน กล่าวว่าไม่ได้เป็นแค่ครั้งเดียว พระศรีรัตน์อยู่ในลักษณะการนั่งและศีรษะยืนตั้ง อันบรรจุในกล่องที่ใส่น้ำเกลือนั้น ทุกครั้งที่ผู้ดูแลพระศรีรัตน์เปิดกล่องเพื่อถ่ายน้ำเกลือ ก็ได้เห็นพระศรีรัตน์ไปทางทิศอีสานตลอด ^{๔๕}

จากข้อความแวดล้อมเหล่านี้ก็ทำให้เรามั่นใจได้ยิ่งขึ้นว่า พระองค์สืบพิธีธรรมอยู่ในภาวะสมานฉันและเข้าสما�ิในแสงประวัติศาสตร์อันเป็นจิตเดิมแท้ เป็นพุทธภาวะ และเพื่อการชี้แนะนำสถานที่ที่จะไปประสูติใหม่ จึงทรงกำหนดจากสถานะสมานฉันนั้น อย่างน้อยก็คือการหันพระศรีรัตน์

ความจริงมีข้อความในงานของโรเจอร์ ชิกส์ และงักปา เชอเกิร์ม ที่กล่าวว่า

“ในวันที่ ๓๐ เดือน ๑๐ ปีนกน้ำ ตรงกับ ค.ศ. ๑๙๓๓ ตามการนับแบบตะวันตก องค์ค่าໄລ لامะที่ ๑๓ มหาราช ได้เดินทางกลับอันบิสุทธิ์”^{๔๖}

คำว่า แดนอันบิสุทธิ์(the Honourable Fields)ในแง่หนึ่งอาจจะหมายถึง การเข้าสู่พุทธภูมิ หรือในแง่หนึ่งอาจจะหมายถึงการอยู่ในสภาพภาวะทางสมานฉันของแสงกระจ่างอันบิสุทธิ์ตามที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ในสภาพของประสบการณ์เมื่อเข้าสู่ภาวะนี้ก็เข้าสู่ภาวะนั้นหรือถูกชี้สภาวะพุทธภูมิหรืออาจจะถูกชี้สุขภาวะดีภูมิ แล้วจึงสามารถเข้าสู่มนุษยภูมิ อันเป็นการขับเคลื่อนของอุดมคติพระโพธิสัตตว์

เมื่อกล่าวมาถึงจุดนี้ ผู้วิจัยคิดว่า องค์ค่าໄລ لامะที่ ๑๓ มหาราช ทรงบรรลุธรรมกาย เพราะเมื่อเมื่อคำสอนแบบนี้สืบท่องกันมาหากจะมีใครสักคนที่บรรลุในขั้นนี้ได้ในเชิงเดียวกันน่าจะเป็นองค์ค่าໄລ لامะผู้ซึ่งเป็นเทพพระโพธิสัตตว์ในร่างมนุษย์เป็นลำดับต้นๆของผู้ที่มีความสามารถที่จะบรรลุและหากจะตัดมากกล่าว อย่างน้อยก่อนหน้านี้ก็ปฏิบัติมา ๑๒ รุ่นแล้ว แต่นี้ก็เป็นfeeling of philosophical mineหรือตามความเข้าใจของผู้วิจัยซึ่งก็เป็นเพราะภรรภ์ที่เปิดดวงตาแห่งการเห็นให้เป็นไปตามนัยเช่นนี้

เราจึงอาจกล่าวได้ว่า องค์ค่าໄລ لامะที่ ๑๔ เป็น ทุลกุที่แท้จริง บรรลุธรรมกาย ตามขั้นตอนของอนุตรโโยคัมัตระซึ่งก็ควรจะเป็นขั้นตอนแห่งความสมบูรณ์ (the stage of completion) อันเป็นขั้นตอนสูงสุดของคำ

^{๔๔} Roger Hicks and Ngakpa Chogyam, *Great Ocean: An Authorized Biography of the Buddhist Monk Tenzin Gyatso His Holiness the Fourteenth Dalai Lama* (London: Penguin Books, 1989), p.17.

^{๔๕} Glen H. Mullin, *The Fourteen Dalai Lamas: A Sacred Legacy of Reincarnation* (Santa Fe: Clear Light Publishers, 2001), p.455.

^{๔๖} Roger Hicks and Ngakpa Chogyam, *Great Ocean: An Authorized Biography of the Buddhist Monk Tenzin Gyatso His Holiness the Fourteenth Dalai Lama* (London: Penguin Books, 1989), p.17.

สอนในสายนิกาย แต่เนื่องจากปณิธานของพระโพธิสัตตว์ พระองค์จึงกลับมาเกิดในโลกมนุษย์ตามที่พระองค์ คาดปณิธานนี้อยู่เป็นประจำคือ ทราบได้ที่ยังมีความว่างอยู่...ทราบที่มีสรรพสัตตว์อยู่...ทราบนั้นพระองค์ก็จะ ยังคงกลับมา... และจากการที่เราพิจารณาฯว่าพระองค์เป็นพระนิรมานกายของพระอวโลกิเตศ瓦 พระโพธิสัตตว์ มหาสัตตว์แห่งความกรุณา ก็ทำให้เขื่อได้เช่นนี้

ความเป็นพระนิรมานกายของพระอวโลกิเตศวนั้น เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไป^{๔๗} พระองค์เป็นผู้ครอง ดูกบัวขาวอันหมายถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นดูกบัวเดียวกันกับเชนเรซีหรือพระอวโลกิเตศวนที่ถือครอง^{๔๘} และพระองค์ทรงรู้สึกอย่างไรกับคำถ้าท่านนี้ องค์ค่าได ตามที่ ๑๔ ตามปกติ พระองค์จะเลี้ยงที่จะตอบคำถานนี้ของชาตัววนตกรงฯ เพราะไม่ประสงค์จะอวดอุติมุขยธรรม และอาจจะ มีบ้างที่จุดประสงค์ของการถานในบางครั้งไม่ได้เป็นไปเพื่อครรภ์ในทางธรรม แต่เมื่อเผชิญกับคำถานบ่อยๆ ก็ เป็นการยากที่จะจะเลี้ยงการตอบได

ครั้งหนึ่งพระองค์ตรัสตอบว่า การเป็นผู้กลับชาติมาเกิดของพระอวโลกิเตศ瓦 พระโพธิสัตตว์แห่งความ กรุณาอันไม่มีประมาณนั้น(the bodhisattva of infinite compassion, Avalokiteshvara—Chenrezi)มั่นยากที่จะ กล่าวให้แนชัด(ให้ช้าตัววนตกรงฯ)ยกเว้นว่าพระองค์อยู่ในกำลังทางสماธิ(Unless I engaged in a meditative effort)ตามลุभายใจเข้าออก และสำหรับการทำภารกิจของเชนเรซี(บางสำเนียงออกเสียงเชนเรซิก)นั้น พระองค์รู้สึกว่ามันมีประโยชน์มาก สามารถทำคุณประโยชน์แก่ผู้คนได้มากยิ่ง ในเหตุผลนี้พระองค์ทรงพอ พระทัย การทรงภารกิจนี้ก็คือ การที่พระองค์อยู่กับบ้าน ชัดเจนว่ามันช่วยเหลือคนได้มาก และพระองค์มี ความสัมพันธ์ทางกรรมกับภารกิจนี้ เนื่องหลังความโขคดีที่ได้ทำประโยชน์ก็มีสาเหตุหรือเหตุผลอย่างแท้จริง มันคือพลังกรรมตามความสามารถของพระองค์ที่จะทรงภารกิจตามปณิธานที่ตั้งไว้นั่นก็คือ ทราบที่มีความ ว่างยังคงดำรงอยู่...ทราบที่มีสรรพสัตตว์ดำรงอยู่...ทราบนั้น...^{๔๙} นั่นเอง

ครั้งหนึ่ง ตามที่ได้สืบมา พระองค์ทรงตรัสไว้ว่า

“ในกรณีของอาตามานี อาตามาได้รับการยกย่องว่าเป็นการกลับชาติมาเกิดขององค์ค่าได ตามองค์ก่อน ซึ่ง สืบสายมา ๑๓ พระองค์ก่อนหน้านี้(องค์แรกประสูติในปี ค.ศ. 1351)และถือว่าเป็นการประกูลแสดงออกมากของ

^{๔๗} *Reflections from the Journey of Life: Collected Sayings of the Dalai Lama*, edited by Catherine Barry (Berkeley: North Atlantic Books, 2002), p.2.

^{๔๘} Roger Hicks and Ngakpa Chogyam, *Great Ocean: An Authorized Biography of the Buddhist Monk Tenzin Gyatso His Holiness the Fourteenth Dalai Lama* (London: Penguin Books, 1989), p.1.

^{๔๙} The Dalai Lama, *A Policy of Kindness: An Anthology of Writings by and about the Dalai Lama*, 14th ed., compiled and edited by Sidney Piburn (Ithaca: Snow Lion Publications, 1997), pp.38-40.

พระอาโลกิเตควร หรือ เช่นเรซิก อันเป็นพระโพธิสัตตว์แห่งความกรุณาผู้ถือดอกรบัขว่า ดังนั้นจึงเชื่อกันว่า อาตมาเองก็เป็นการปรากฏแสดงออกมากของเช่นเรซิก ความจริงแล้วนั้นเป็นองค์ที่ ๗๔ ตามการสืบสายประเพณี ซึ่งสามารถนับย้อนหลังไปได้ถึงเด็กในตระกูลพราหมณ์ซึ่งมีชีวิตอยู่ในสมัยพระศากยมุนีพุทธเจ้า มีคุณงามความดี อยู่บอยครั้งว่าอาตมาเข้าสู่เช่นนั้นด้วยหรือ คำถามนี้ไม่สามารถตอบได้ง่ายๆ แต่ด้วยวัย ๕๖ ปี ด้วยการพิจารณาถึง ประสบการณ์ของอาตมาที่มีมาในชีวิตนี้ และด้วยการได้รับความเชื่อมาแบบชาพุทธ อาตมาไม่ยุ่งยากลำบากใจ ที่จะยอมรับว่า อาตมามีความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณกับองค์ค่าได ตามะ ทั้ง ๑๓ พระองค์ก่อนหน้านี้ ทั้งกับ เช่นเรซิก และแม้แต่กับพระพุทธเจ้าเอง”^{๔๐}

ในกรณีของทุลกุโดยตั่มแห่งนั้น เรากล่าวได้อย่างเต็มที่ว่า ท่านไม่มีความรู้สึกและความสัมพันธ์กับคน ในชาติก่อน และกรณีของทุลกุพรนั้นกล่าวได้ว่ามีจิตวิญญาณบางส่วนสัมพันธ์กับคนในชาติก่อน ส่วนกรณี ของทุลกุที่แท้จริงตามตัวอักษรนั้นมีความสัมพันธ์กับคนในชาติก่อน โดยเฉพาะในทางจิตวิญญาณแบบ ๑๐๐% และด้วยการถือครองพระปัจฉิมอกข้ออย่างเต็มเปี่ยม และด้วยการถือครองปณิธานพระโพธิสัตตว์ และด้วยการ ถือครองปณิธานตั้นตระอันศักดิ์สิทธิ์ หรือสมายะปณิธาน และด้วยเป็นผู้ครองธรรม มีสัมมาทางกาย วาจา ใจ ยึดถืออยู่ในความกรุณาและประโยชน์ของสรรพสัตว์เป็นที่ตั้ง และด้วยหลักตรรกะของมหาภิมุกิที่ พระพุทธศาสนาแบบอิเบตครั้งเรื่องศึกษาและรับมาถือครอง อันในแห่งหนึ่งเป็นหลักเหตุหลักผลของ พระพุทธศาสนา หลักเดียวกันกับหลักที่ว่า เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี... คือ ด้วยอันว่า คำกับความหมาย หรือบัญญัติ หรือซึ่งกับสิ่งของหรือความหมายนั้น ถ้าเราถือว่าคำกับความหมายเป็นสิ่งเดียวกันหรือไม่แตกต่างกัน เมื่อเรา กล่าวคำว่าไฟ ไฟก็ควรจะไหม้ปากเรา แต่ถ้าเราถือว่าคำกับความหมายเป็นคนละอย่าง ถ้าเข่นนั้นเราถือไม่ อาจจะเข้าใจอะไรได้ เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จึงทรงสอนให้เราพูดแต่ความจริง^{๔๑} และต่อให้เรามี ความสามารถเหลือล้นเราก็ไม่อาจหลอกคนทั้งโลกได้ โดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติศีล ปฏิบัติธรรมที่แท้จริงดังเช่นองค์ ค่าได ตามะ เมื่อเข้าใจในวิถีทางนี้ เราจึงเขื่อได้ว่า องค์ค่าได ตามะที่ ๑๔ คือ พระนิรมาณกายของ เช่นเรซิก หรือ เช่นเรซี แล้วเช่นเรซีทำอย่างไรจึงอวตารลงมาเกิดเป็น องค์ค่าได ตามะได

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า ในทศภูมิภูสูตร พระโพธิสัตตว์ที่ได้ภูมิธรรมเหล่านี้ มีความสามารถในการ แสดงออกทางธรรมได้อย่างมากหมายเหตุกลับอันเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ แต่ถ้าพระโพธิสัตตว์ยังไม่ได้บรรลุ ภูมิที่ ๑ ก็ถือว่าเป็นพระโพธิสัตตว์ธรรมชาติ(ordinary bodhisattva)ไม่สามารถมาเลือกเกิดได้ แต่ก็เป็นผู้มีธรรม ดีมากและธรรมดีนั้นก็จะจัดสรรมาเกิดในที่ที่ดี ที่มีพระธรรมรองกางเขนเป็นบ้าน

^{๔๐} The Dalai Lama, *Freedom In Exile: The Autobiography of His Holiness the Dalai Lama of Tibet* (London: Abacus, 1992), pp.11-12.

^{๔๑} *Master of Wisdom: Writings of the Buddhist Master Nāagarjuna*, translations and studies by Chr. Lindtner (Berkeley: Dharma Publishing, 1997), p.5.

ครั้งหนึ่ง อันเคยได้สัดบธรรมมาในพระปรัชญาปรมิตาทฤทธิสูตร ดังนี้ข้อความตอนหนึ่งกล่าวไว้ดังนี้

“ครั้งหนึ่ง อัตมาได้สัดบธรรมดังนี้* พระผู้มีพระภาคได้ประทับอยู่ณ ยอดเขาชิกขุภูในกรุงราชคฤห์ ชุมนุมอยู่ด้วยพระสงค์ทั้งใหญ่ พระโพธิสัตตว์ทั้งใหญ่ ณ เวลาหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงเข้าสู่สماธิแห่งการสอนธรรม อันเรียกว่า พระประภาครัมย์อันไม่มีประมาณ

ณ เวลาหนึ่ง พระโพธิสัตตว์มหาสัตตว์อโโลกิเตศวรกำลังได้ร่ต่องมองธรรมปฏิบัติในพระปรัชญาปรมิตาธรรมอันล้ำเลิศ ได้ร่ต่องมองว่า ขันธ์ทั้ง ๕ ทั้งหลายเหล่านั้น มีความว่างภัยใน”^{๔๙}

ความที่ยกมานี้ ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า พระอโโลกิเตศวรเป็นพระโพธิสัตตว์มหาสัตตว์ ซึ่งคำว่า มหาสัตตว์ นี้ใช้กับพระโพธิสัตตว์ที่ได้ภูมิ ๑๐ และการได้ภูมิ ๑๐ นั้นเป็นเรื่องง่ายที่จะแบ่งภาคลงมาเกิดเพราะเพียงภูมิที่ ๑ ก็ทำได้ถึง ๑๐๐ ภาคแล้ว และดังที่กล่าวมา ทุลกุโดยตรงธรรมชาติที่ไม่ได้เป็นการแบ่งภาคของพระผู้รู้แจ้งก็อาจสามารถแยกตัวไปเกิดใหม่ได้ถึง ๕ คน หากประสงค์จะทำเข่นนั้น หากว่าจำเป็นต้องทำ นี้ก็ทำให้สรุปได้ว่า องค์ค่าได้ ตามที่ ๑๕ ทรงเป็นพระนิรมานกายของเช่นเรซิกหรือพระอโโลกิเตศวรโพธิสัตตว์มหาสัตตว์ จริง ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการธรรมไม่ใช่การมาสร้างหรือมาทำลายโลกหรือมนุษย์ แต่มาด้วยความกรุณาของพระพุทธเจ้า เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ในสัมสารฯ เป็นการมาที่ไม่มีโทษ มีแต่ประโยชน์ ให้กับชีวิต ธรรมหลายข้อที่ล้ำลึกยากแก่การเข้าใจ พระองค์ทรงไขแก้โลกด้วยความกรุณา ดุจหมายของที่ค่าว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง และตามประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่าผู้มีจักษุจักเห็นได้

ที่กล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า องค์ค่าได้ ตามที่ ๑๕ ทรงเป็นทุลกุหรือผู้กลับชาติมาเกิดที่แท้จริงขององค์ค่าได้ ตามที่ ๑๗ ทั้งในความหมายของอรณะและพยัญชนะ และพระองค์ทรงกลับชาติมาเกิดโดยผ่านการบรรลุธรรมในจิตประวัติหรือแสงกระจ่างในตอนตาย อันเป็นการบรรลุพุทธภาวะ หรือพระธรรมกาย และพระองค์ทรงเป็นการแบ่งภาคมาเกิดของพระผู้มีพระภาคอโโลกิเตศวรโพธิสัตตว์มหาสัตตว์ พระโพธิสัตตว์แห่งความกรุณาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้ซึ่งในแห่งหนึ่งทรงเป็นพระโพธิสัตตว์คุ่งารมณ์ของพระอัมตากุญชล์เจ้า อันเป็นพระพุทธเจ้าแห่งลัพพวรรณรังสี หรือพระพุทธเจ้าแห่งแสงอันไม่มีประมาณ อัน ณ บันนี้ เราอาจถือได้ว่า พระอโโลกิเตศวรโพธิสัตตว์มหาสัตตว์นั้นพระองค์คือพุทธเทวโพธิสัตตว์ผู้ปกป้องธรรม เป็นเทพที่มีหน้าที่โดยตรงในการช่วยเหลือเราในตอนตาย เป็นเทพชាទพุทธผู้นำเราสายฟันแห่งความกรุณาของพระพุทธเจ้ามาโปรดประพรหมทมคุณแก่ทั่วไปเรา เป็นเทพผู้พลิวรายโปรดประสายฟันแห่งสักจะสู่ทั่วไปเรา

* พระอานนท์เป็นผู้กล่าว

^{๔๙} *The Heart Sūtra in Tibetan: A Critical Edition of the Two Recensions Contained in the Kanjur*, trans. Jonathan A. Silk (Wien: Arbeitskreis Für Tibetische Und Buddhistische studien Universität Wien, 1994), pp.172-174.

สูญชีวิตและจิตวิญญาณเรา ช่วยเหลือเราพ้นความทุกข์เคร้าในชีวิต และช่วยเหลือเราพ้นความทุกข์เคร้าในตอนตาย พระองค์เป็นแก้วมณีแห่งชีวิต เป็นแก้วสารพัดนึก ที่ช่วยให้หายขาดจากความจนยากทางจิตวิญญาณ ด้วยมนตร์สารพัดนึก มนตร์แห่งความกรุณา มนตร์แห่ง...แก้วมณีมนตรายของพระองค์ที่ทรงประทานให้แก่โลกกว่า

โอม มนี ปัทเม ทุม (ในภาษาสันสกฤต)

โอม มนี เปเม ทุ (ในภาษาเข็มเบต)

มนตร์จะช่วยเขื่อมโยงกับสารัตถะแห่งความดีงามในจิตเราหรือเปิดเผยธรรมชาติที่แท้ที่ดีงามของเราจากงานออกแบบ และในแห่งหนึ่งทางจิตวิทยา ความกรุณาประกอบเป็นสารัตถะทางจิตเรา ในแห่งนี้ที่เขนเรซีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเรา และเราจะเขื่อมโยงกับสิ่งที่ดีงามทั้งหมดในทุกห่วงจักรวาลหรือสิ่งศักสิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกหรือสิ่งที่เราเรียกกันว่าพุทธะ ธรรมะ สังฆะ หากเราปลูกความกรุณาขึ้นในหัวใจได้ เราจะร่มหายาดจากโรคแห่งอัตตา โรคแห่งตัวตน โรคแห่งอุปทานขันธ์ ๕ โรคแห่งความยากจนขาดแคลนทางจิตวิญญาณ มนตราระแห่งแก้วมณีแห่งชีวิต มนตราระแห่งความกรุณา จะเนรมิตความร่าเริงทางจิตวิญญาณให้เรา จะชำระอกุศลกรรมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจแก่เรา ให้เราบริสุทธิ์ ให้เราดีงาม ให้เราอยู่ในโลกแห่งความบริสุทธิ์ และอยู่ในโลกแห่งความดีงาม ให้เรางามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ให้ความงามและความบริสุทธิ์เป็นสารัตถะแห่งเรา ดูจเดียวกับที่ความงามเป็นสารัตถะของดอกไม้ ดูจเดียวกับที่ความงามเป็นสารัตถะแห่งความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของผู้หญิง ให้ความงามนั้นเบ่งบานขึ้นในใจเรา ให้หัวใจเรารีดความงาม และให้ความงามนั้นคือหัวใจ ความงามคือเรา เราคือความงาม แล้วความงามนั้นจึงจะเปล่งประภาศมีไว้ที่สิ้นสุด ยังความสว่างไสวแก่จิตวิญญาณโดยทั่วไป ดูจเดียวกับที่หมู่มวลดอกไม้เบ่งบาน เอือนเอียวยพร้อมความงามให้แก่โลก

โลกแห่งความงาม โลกแห่งความบริสุทธิ์ โลกแห่งความสุข เป็นโลกสำหรับคนผู้มีความกรุณา อันสายประเพณีเรียกโลกนั้นว่า ดินแดนสุขาวดี ซึ่งเราสามารถค้นพบได้ในหัวใจแห่งความกรุณาของเรา ด้วยว่าสารัตถะแห่งความกรุณาอันดงามนั้น ก็คือพื้นฐานอันบริสุทธิ์ผ่องใส่ในหัวใจเรา ๑